

במדבר

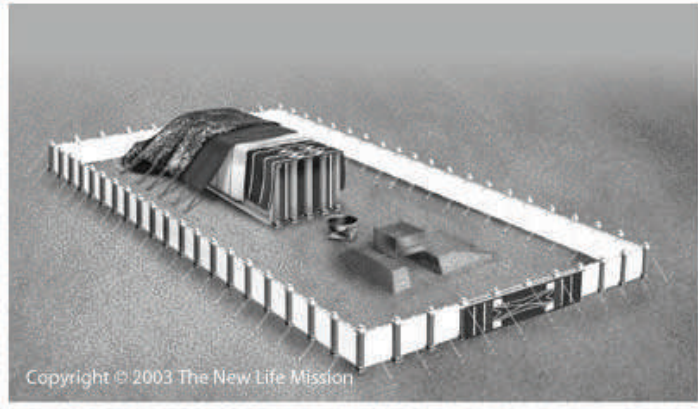
כתב: אליסף תל-אור

החומר של: _____
_____

פתיחה: "הסיפור שאינו נגמר..."

בשנה שעברה למדנו את ספר שמות. בסופו של ספר שמות למדנו על בניית המשכן וכליו.

הספר נגמר בתיאור זה של חתימת בניית המשכן :

"וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן,

בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה, בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ-

הַחֹקֶם, הַמִּשְׁכָּן.

[...]

וַיִּכַּס הָעֵנָן, אֶת-אֹהֶל מוֹעֵד;

וַיִּכְבֹּד ה', מְלֵא אֶת-הַמִּשְׁכָּן.

וְלֹא-יָכַל מֹשֶׁה, לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד

כִּי-שָׁכַן עָלָיו, הָעֵנָן; וַיִּכְבֹּד ה', מְלֵא אֶת-הַמִּשְׁכָּן.

וּבַהֲעֹלֹת הָעֵנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן, יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֹל מַסְעֵיהֶם.

וְאִם-לֹא יַעֲלֶה, הָעֵנָן- וְלֹא יִסְעוּ, עַד-יוֹם הָעֹלָתוֹ.

כִּי עֲנַן ה' עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם

וְאֵשׁ, תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ

לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכֹל-מַסְעֵיהֶם."

ספר שמות מסתיים במילים האלו. בכך שמושה מסיים לבנות את המשכן, והענן מכסה אותו.

אבל כמובן שהסיפור של בני ישראל לא נגמר. הם הרי עדיין לא נכנסו לארץ ישראל.

כתבו את המשך הסיפור של בני ישראל מרגע זה, של סיום בניית המשכן :

מפקד בני ישראל, פרק א', א-מ"ז: "מספרי ברזל להתפקד!"

מדוע לדעתכם אלוהים פוקד (=סופר) את בני ישראל במדבר?

לשאלה זו יכולות להיות מספר תשובות. אחת התשובות היא דעתו של רש"י:

"מתוך חיבתן לפניו (לפני אלוהים) מונה אותם כל שעה.

כשיצאו ממלכים מנאן (מנה אותם),

וכשנפלו (חטאו) בעגל מנאן (מנה אותם) לידע הנותרים.

כשבא להשרות שכינתו בתוכם מנאם (מנה אותם).

באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם (מנה אותם)".

העזרו בסרגל שלפניכם בשביל לפענח את דבריו של רש"י:

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת

כתבו את דבריו של רש"י בכתב עברי רגיל:

תשובה נוספת אנו יכולים ללמוד מתוך סיפור הגבורה של מ"פ בחטיבת גולני, ניתאי עוקשי, לאחר מלחמת לבנון השנייה.

"ה'עוז אנחנו נעים קצימה לכיוון המחבלים. פתאום שמעתי ציפוף - ואחריי שקט. התברר שחילאים הלכו אל הציונה והמחבל. שהבין שעוז שנייה הם צופכים אליו. קט ויפה ציפוף [...] הסתכלתי ימינה ולפתע זיהיתי אותו. מיז צעקתי 'נתקלנו מימין. קצימה להסתער'. ואני יאיר המ"מ וחיל נוסף הסתערנו באש. חיסלנו את המחבל הפאסון. ונשכחנו מאחוריו. פתאום המחבל השני זיפק פיאון לאמצע הכוח ספק את הציונה ובמלא אל אחז לא נפסע. שנייה לאחר מכן הוא זיפק פיאון עם אליו. הוא נחת סניאמר מהפלא של המ"מ. ובנס לא התפוצץ - הוא היה נפל. הבנתי שהמחבל הנוסף נמצא איפשרו בקרבת מקום. אז הפאתי אמר'ל והתחלתי לסרוק את השטח. ויצאתי סאל אחז לא נפסע מהפיוונים. וצעקתי לאספרי הבפלא להתפקד. בינתיים. חיפשתי איפה מתחבא המחבל השני".

- מדוע בוחר ניתאי לפקוד את חייליו דווקא ברגע זה?
- מה זה מלמד אותנו על משמעות המפקד?

מפקד שבט לוי, פרק א', מ"ח – נ"ד: "חלוקות תפקידים"

בעולם בו אנו חיים יש הרבה מאוד תפקידים ומקצועות שנועדו לשמש את כולנו.

יש תפקידים שדורשים כוח פיסי רב, כמו: חקלאות, בניין, ואפילו ספורט.

יש תפקידים שדורשים אומץ וגבורה: כמו צבא ומשטרה.

יש תפקידים שדורשים קור-רוח, כמו רפואה או תעופה.

יש תפקידים שדורשים הרבה מחשבה

יש תפקידים שדורשים לב טוב

ויש שדורשים חכמה,

יש שדורשים הנהגה

ויש שדורשים ריכוז.

בקיצור,

תפקידים ומקצועות

יש כמעט בלי-סוף

כך שכל אחד ואחד

יכול לבחור בדיוק

את מה שמתאים לו באופן מיוחד.

u12637501 fotosearch.com

-----גזור ושמור-----

מה אתם הייתם רוצים להיות כשתהיו גדולים?

מה החלום שלכם? במה תרצו לעבוד?

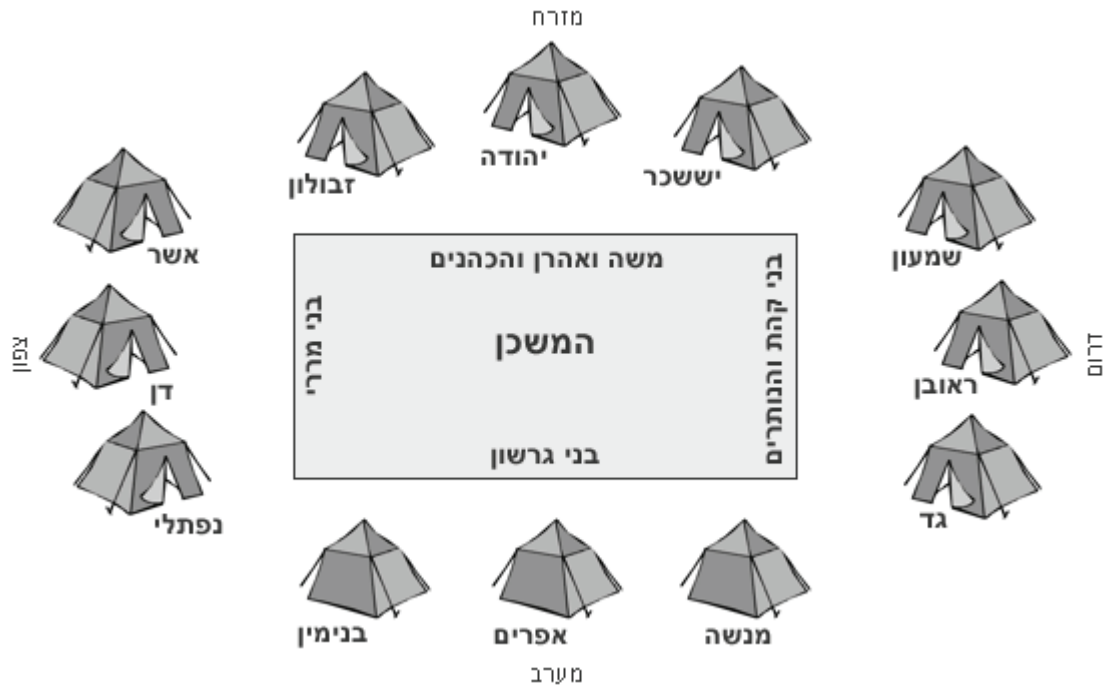

פרק ב': סדר החנייה של בני ישראל במדבר

לפניכם סדר החנייה של בני ישראל במדבר:

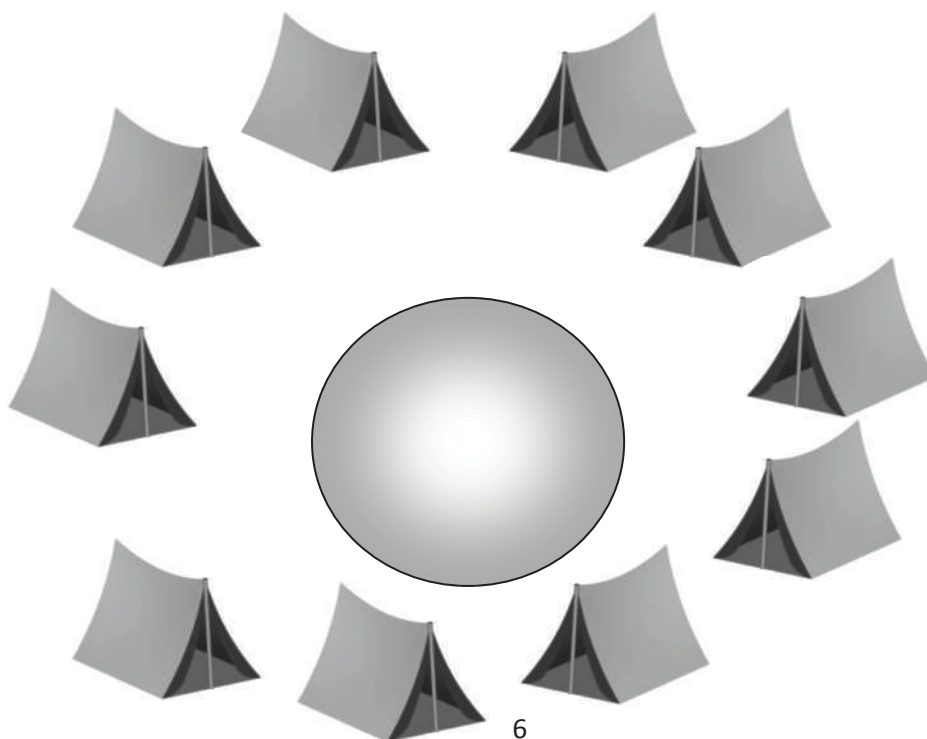

אם היום הייתם יוצאים לדרך ארוכה ומקימים מחנה.

איזה דברים הייתם שמים במרכז המחנה,

וכיצד הייתם מסדרים את יתר הדברים והאנשים מסביב?

(התרשים שלפניכם הוא רק הצעה. אתם יכולים גם לקחת דף חלק ולשרטט ציור חדש)

פרק ג', ה'–ג': הבכירה בלויים

שלמה ושלשת האחים

חיים נחמן ביאליק

וישלשה אנשים, שלשת אחים, באו אל שלמה לשמע חקמתו, באמרם לקחת מפיו דעת ותבונה, ויאמר להם שלמה: בזאת נאות לכם, כי תעמדו לפני שלש שנים לשרתני. וישמעו לו שלשת האחים ויעמדו לפני שלמה בארמונו וישרתוהו.

ויהי במלאת שלש השנים, והאחים טרם ילמדו כל-דבר חכמה מפיו, ויחר להם מאד, ויאמרו איש אל אחיו: עד מתי נשב בבית המלך לריק? הבה נשובה אל בתינו ואל נשינו ולא נהיה לבוז.

ויבאו וישתחוו לפני המלך אפים ארצה ויאמרו:

”אדוננו המלך! מלא מלאו עבדיך את-שלש השנים בביתך, כמדבר; ועתה שלחנו נא ונשובה אל בתינו ואל נשינו, כי בא המועד.”

ויצו המלך להביא שלש מאות זָהב וישם לפניהם ויאמר:

”איש איש מכם יבחר לו כטוב בעיניו אחת מן השתיים: או כי יקח מידי מאת זָהב, או כי יקבל מפי שלשת דברי עצה ותושיה, והיה לכם אם פה ואם פה גמול לעבודתכם. בחרו לכם.”

והאחים נועצו בלבם, ויבחרו בזָהב. ויתן להם המלך כשאלתם וישלחם לשלום.

הם יצאו מפתח הארמון, והצעיר באחיו התעשת ויאמר:

”אחי, מה עשינו? האל הזָהב נשאנו את-נפשנו בבואנו להתיצב לפני שלמה? הלמענו טרחנו את-כל-הטרח הזה? הבה נשיבה את-צוררות הזָהב למלך ולקחנו את-דברי החכמה תמורתם.”

וילעגו לו שני אחיו כשמעם ויבזוהו, ויוסיפו ללכת לדרךם, איש וצורר זָהבו אתו.

ואולם האָח הקטן שב פָּרַגַע על עקביו לבצע את-חפצו.

ויהי כראות המלך אותו, וכשמעו את-שאלתו, ויאָר אליו פנים ויאמר:

”ראה שמעתך, ולקחתך מידך את-הזָהב המושב, ונתתי לך תחתיו שלשת דברי עצה וחקמה כאשר שאלת, ואלה הם:

בקש לך מלון עד בא השמש.

בגאות מי הנהר – אל תעבֵרנו.

מנע סודך מאשה. ואם גם אשת חיקך היא.

ויברך האיש את-המלך ויצא, ויעל וירכב על סוסו, וידיבק את-אחיו בדרך, וילכו שלשתם יחד.

השמש נטתה לערב, ושלשת האחים הגיעו אל נוה שאנן ובטוח מפחד רע, אין טוב ממנו למלון. ויאמר האח הצעיר:

”הנה המקום מקום עצים ודשא ומים. גם מחסה לנו, גם מרעה לבעירנו, ועתה נלינה פה הלילה, ומחר כעלות השחר, נשפיקה והלקנו.”

וימאנו אחיו ויאמרו:

”לא נחנה פה. עוד דרך שלש שעות תמימות נעבר עד בוא הלילה. עשה אפוא כיד חכמת שלמה הטובה עליך ואנחנו בדרךנו נלך ולא נשחית עתנו לריק.”

ושני האחים הלכו יחד לדרךם ואת-אחיהם הצעיר עזבו לבדו בשדה. וירד האח הצעיר מעל סוסו, ויבער מדורה מחריות העצים אשר קושש, ומלונה עשה לו תחת אלה עבתי, ויתן מספוא ומים לסוסו, אחרי-כן סעד לבו גם הוא, ויאכל, וישת, וישכב במקום ההוא, ושנתו ערכה לו מאד.

השחר עלה – והאח הצעיר הקיץ משנתו וירכב על סוסו ויצא לדרך בעקבות אחיו. מקץ שעות מספר הגיע אל הר שלג גבוה מאד. ויהי בעלותו בהר, וימצא את-גויות שני-אחיו מתגוללות בשלג וכל-רוח חיים אין בקרבם, פי בבואם בלילה אל בין צורי השלג ויאכלם הקרח ויקפאו. ויבך הצעיר לאחיו ויקברם במקום ההוא, כמשפט, אחרי-כן לקח אתו את-צוררות זהבם וילך אבל וימר נפש לדרך.

הוא ירד מעם טבור ההר אל הנחל אשר בתחתיתו מעבר מזה, ושמש הצהרים להטה בכל-גבורתה, ותמוגג את-השלג ותגור את-מימיו בחפזון למטה, אל תחתית ההר, וכרדת האיש שמה, והנה הנחל הקטן הזוחל שמה היה לגדול, פי באו מימי השלג אל קרבו לצבות בטנו ולמלאותו על כל-גדותיו. והמים גאו ויגברו מרגע לרגע ויחסמו את-הסוס ורוכבו, אין מעבר!

עוד הרוכב עומד ועוצר בסוסו על שפת הנחל מעבר מזה, ושני אנשים מעבדי שלמה, רוכבים על שני פרדים נושאים אמתחות זהב, הגיעו אל שפת הנחל מן העבר השני, והם ופרדיהם יורדים המימה לחצותם. ויהי כראות האיש את-מעשיהם, ויקרא להם ממקומו בקול גדול ויעד בהם לאמר:

”חלילה לכם מרדת. בנפשכם היא. חכו כמוני עד חסור המים, אחר תעברו, ככה יעץ לי המלך וככה הורני.”

ואולם הם לא שנו אליו ואל אזהרתו וכבואם אל לב המצולה נגרפו הם ובעירם ויסחפו. והאיש חכה שלשה ימים עד שפל המים, וימצא את-אמתחות הזהב קשורות אל פגרי הפרדים, וימשן ויעמסן על סוסו, וישב מקץ ימים מספר בשלום אל ביתו, והוא כבד מאד בזהב.

ויהי בשובו, ותבאנה אליו שתי נשי אחיו ותשאלנה:

”ובעלינו אים?”

ויאמר האיש:

”בְּאַהֲבַתְּם אֶת-הַחֻמָּה עוֹד יוֹסִיפוּ לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ בָּהּ. עַל כֵּן בּוֹשְׁשׁוּ מִמֶּנִּי לָבוֹא.”

וְהָאִישׁ נִתֵּן אֶת-זִקְבּוֹ בַּשָּׂדוֹת וּבַכְרָמִים וַיַּעַשׂ חֵיל. וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַתִּשְׁאַלְהוּ אִשְׁתּוֹ:

”הֲלֹא תִגַּד-לִי: מֵאֵינן לָךְ כָּל-הָעֵשָׂר?”

אֵף הָאִישׁ צָפַן בְּלִבּוֹ גַּם אֶת-הָעֵצָה הַשְּׁלִישִׁית אֲשֶׁר יַעֲצוֹ שְׁלֹמֹה, וַיְהִי כַּמְחַרְיֵשׁ. לֹא גָלָה מִכָּל-הַמוֹצָאוֹת אוֹתוֹ דְּבַר וְחֻצֵי דְבַר. אָפֶס כִּי גַם הָאִשָּׁה לֹא הִרְפְּתָה מִמֶּנּוּ, וַתִּצָּק לוֹ יוֹם יוֹם, וַתִּדְבַר אֵלָיו רִכּוֹת וְקָשׁוֹת וַתְּאַלְצֵהוּ לְהַגִּיד לָהּ אֶת-כָּל-לִבּוֹ. וַיְהִי כִּי נִלְאַחַ מִפְּנֵיהָ, וַיִּגַּד-לָהּ, לֹא כַחַד דְּבַר.

וְהִרְעָה לֹא אֶתְרָהּ לָבוֹא. מִקֵּץ יָמִים מִסָּפָר נִפְלְאָה מְרִיבָה בֵּין הָאִישׁ וּבֵין אִשְׁתּוֹ, וַתִּצָּעַק הָאִשָּׁה בְּקוֹל גָּדוֹל:

”הִמְעַט מִמֶּךָ כִּי הִמַּתָּ אֶת-שְׁנֵי אַחֶיךָ, וַתֹּאמֶר לְהִמִּיתֵנִי גַם אוֹתִי!”

וְהַדְּבַר נִשְׁמַע בֵּית אֱלִמְנוֹת אַחִיו, וַתִּבְהַלְנָה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

וַיְהִי כִּבּוֹא הָאִישׁ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּכְדַבְּרוֹ אֶת דְּבָרָיו, וַיִּפְרֹהוּ הַמֶּלֶךְ כְּרָגַע, וַיִּדַע אֶת-כָּל-הָאָמֶת, וַיֹּאמֶר:

”לָךְ בְּשָׁלוֹם. נָקִי אַתָּה מִפֶּשַׁע. לְבִי לְבִי לְנִסְפִים, עַל כֵּן אֲשַׁמַּח לְמִשְׁנָה, כִּי דְבָרִי עֲצַתִּי הָיָה לִישׁוּעָה לּוֹא אֵף לְאַחַד וַיִּצְלִיחֵהוּ מִמָּוֶת. עַתָּה שׁוּב הַבֵּיתָה וְזָכַרְתָּ, כִּי יִקְרָה הַחֻמָּה מִזֶּהָב וְכָל חִפְצִים לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ.”

שאלות לדיון ולמחשבה בעקבות הסיפור:

- מה הסיפור מלמד אותנו?

- מדוע לדעתכם בחר הסופר שדווקא האח הצעיר הוא זה שישנה את דעתו ויבקש עצה

במקום הזהב?

- מה המסר שאנו למדים מכך שדווקא הצעיר הוא שלקח אחריות ולא רדף רק אחרי הכסף?

- האם אתם מסכימים עם מסר זה?

נסו להסביר את הקשר בין הסיפור הזה

לתיאור של התורה לפיו הבכורים "איבדו את הבכורה"

לשבט לוי (שהוא הבן השלישי...) בגלל ההתנהגות שלהם:

פרק ה', א' - י': "צאו החוצה..."

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

צו, אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּשְׁלְחוּ מִן-הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ.

מִזְכָּר עַד נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם;

וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם, אֲשֶׁר אֲנִי שֹׂכֵן בְּתוֹכָם.

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרֵה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל."

מדוע לדעתכם צריך לשלח את אותם אנשים מחוץ למחנה?

מה פירוש מחוץ למחנה? מחוץ לאיזה מחנה?

"וישלחו מן המחנה"

שלוש מחנות היו שם בשעת חניתן:

תוך הקלעים היא מחנה שכינה;

חנית הלויים סביב- כמו שפורש בפרשת

"צמדבר סיני"- היא מחנה לוייה;

ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע

הרחות היא מחנה ישראל.

[...]

הזב מותר במחנה ישראל ומשולח מן השתיים,

וטמא לנפש מותר אף בשל לוייה, ואינו משולח
אלא משל שכינה.

וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במסכת
פסחים.

יהודי אתיופיה נהגו שטמא מת אינו נכנס לביתו,
אלא יושב מחוץ למחנה שבעת ימים.

במשך שבעת ימי טומאתו משפחות מכינה עבודו אוכל,
ומניחה את המזון סמוך לבקתת הטמאים על הקרקע
(מבלי להעביר מיד ליד).

ביום השביעי עם הטמא מהבוקר, מסתפר, מתגלח, נוטל
ציפורניו,

מכבס את בגדיו וטובל גופו בנהר פעמים רבות.
לפנות ערב מקיימים את טקס הטהרה באמצעות שניים-שלושה
קסים.

באזורים מסוימים באתיופיה נהגו עד הדור האחרון
להזות על הטמא מי חטאת (אפר פרה אדומה).

• עם איזה פירוש אתם יותר מסכימים,
של מסורת יהודי אתיופיה-

לפיה הטמאים יוצאים מחוץ לכל המחנה,

או עם פירוש רש"י-

לפיו הכוונה רק לאזור של המשכן?

• איזה פירוש יותר קרוב לכוונת התורה לדעתכם?

פרק ו': נזירים ונזירות ברחבי העולם

נזירות נוצרית

אנשים שמתנזרים (מתרחקים) מהחברה נקראים נזירים. הם מתנזרים מחיי המשפחה (לא מתחתנים ולא מקימים בית ומשפחה) וחיים במנזר. הם מקדישים עצמם לאל, ושואפים ללכת בדרכי ישו ושליחיו. במנזר הם חיים חיי שיתוף, אין לאף אחד מהם זכות לשמור חפץ כלשהו רק לעצמו, אלא אם כן ברשות אב המנזר. לכל אחד מהם יש מעט חפצים אישיים כגון: גלימה, ברדס, סכין, מחט, לוח כתיבה, כלי כתיבה. יש להם תורנויות בעבודות הביתיות של המנזר (לדוגמא: תורנות מטבח) בשעות היום הם עוסקים בעבודות כפיים שונות. בשעות מסוימות הם קוראים את כתבי הקודש. חיהם צנועים מאוד.

על מה מוותרים אותם אנשים שבחרים להיות נזירים?

מדוע לדעתכם הם רוצים להיות נזירים?

נזירות בודהיסטית:

בבודהיזם חובה על כל גבר להיכנס למנזר פעמיים בחייו: פעם אחת בילדותו, ופעם אחת כשמלאו לו 18 שנה. שעות זו במנזר יכולה להיות בת מספר ימים אולם משפחה שבנה או בתה מצטרפים למנזר זוכה בכבוד ובהערכה. הנזירים במנזר חיים בקבוצות לפי הוותק שלהם ולא לפי גילם ואינם מקיימים חיי משפחה. כל רכושו של הנזיר הוא גלימה הצבועה בכתום, צהוב או אדום, ושעשויה מבד-תפור, סנדלים וקערה לאוכל ולתרומות.

במנזר החיים מאוד פשוטים. ישנים על דרגשי עץ חשופים, קמים בבוקר בשעה ארבע או חמש, ואחרי ארוחת בוקר פשוטה יוצאים לסיבוב איסוף תרומות. לבודהיסטים חשוב מאוד לתרום והם נותנים לנזירים אוכל או מעט כסף. משעה שתיים-עשרה בעהרים הנזירים חוזרים למנזר, הם אינם אוכלים דבר על למחרת ומבלים את שאר היום במדיטציה ובלימוד. מטרת הויתור על הרכוש, ההנאות וההתרכזות במדיטציה היא לבטל את הקשר ל"חומרי" ולהגיע להארה רוחנית.

האם לדעתכם, קל או קשה להיות נזיר?

האם הנזירים עליהם קראו שני הקטעים הללו דומים לנזיר שכתורה?

唐僧

פרק ו: מה דעתם של חכמים על הנזירות?

חז"ל – ישנם חכמים אשר רואים בנזירות תופעה חיובית, וישנם חכמים הרואים בנזירות חטא, והנזיר "נקרא חוטא, משום שציער עצמו מן היין" (כלומר, מנע מעצמו הנאות שה' לא אסר אותם).

כך אמרו חכמים (ירושלמי נדרים ט' א): לא דיך מה שאסרה תורה, אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים! ובכלל הזה אלו שמתענים תמיד, אינם בדרך טובה. ואסרו חכמים, שיהא אדם מסגף עצמו בתעניות. ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהם צווה שלמה ואמר: אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר, למה תשומם (קהלת ז' ט"ו)

ראב"ע (אבן עזרא), הרמב"ן ורד"ק – פרשנים אלה רואים בנזירות תופעה חיובית. ראב"ע בפירושו לפרק ו' פס' 7 אומר: "דע כי כל בני האדם הם עבדי תאוות העולם, והמלך באמת, זה שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, והוא חופשי מן התאוות". הרמב"ן בפירושו בפס' 13-14 אומר, שהנזיר בסיום תקופת נזרו צריך להקריב קרבנות כי הוא "צריך לכפרה בשובו להיטמא בתאוות העולם".

הרמב"ם – מציג שתי גישות מנוגדות: מצד אחד הוא מצדד בנזירות כי היא מרחיקה את האדם מן היין אשר גורם להשחתתם של אנשים רבים וטובים. ומצד שני, הוא מתנגד לחיים של סגפנות ואומר, שאדם אשר מחליט שהוא "לא ישתה יין, ולא ישא אישה, ולא ישב בדירה נאה, ולא ילבש לבוש נאה, אלא ילבש שק וצמר כמו כוהני הגויים [הוא מתכוון לנוצרים] – גם זה דרך רעה. ומי שמהלך בדרך זו נקרא חוטא".

ומה דעתכם, להיות נזיר זה דבר טוב או לא?

פרק ו', כ"ב- כ"ז: ברכת כהנים

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר,

כֹּה תְבָרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמֹר לָהֶם:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה, וְיִשְׁמְרֶךָ.

יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ, וַיַּחֲנֶךָ.

יֵשָׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ, וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם.

וְשָׂמוּ אֶת-שְׁמִי, עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְאָנִי, אֲבָרְכֶם."

בברכת כהנים יש שלוש ברכות.

כתבו במילים שלכם את המשמעות של כל אחת מהברכות.

יברך ה' וישמרך: _____

יאר ה' פניו אליך ויחנך: _____

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום: _____

הברכה מסמלת את הדברים החשובים בחיים.

כתבו גם אתם ברכה לעצמכם, למשפחה, לחברים וכדומה:

_____
_____

לאחר הברכה, אומר אלוהים: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם".

לפי פסוק זה, מי מברך אלוהים או הכהנים?

_____
_____

פרק ז': "עוד חוזר הניגון..."

בפרק שלנו יש חזרה שוב ושוב על אותו הקטע, בשינוי רק שמו של השבט והנשיא שנתן את המתנה לרגל חנוכת המשכן. אך מלבד זאת, שנים-עשר פעמים התורה חוזרת על אותו הקטע, ומספרת כל פעם מחדש את המתנה שנתן כל נשיא- שזהה למתנות שנתנו חבריו.

יש שתי דרכים איך לענות על שאלה זו:

דרך המחקר: לחפש איפה יש עוד מקומות כאלו, ולנסות להבין מה המכנה המשותף למקומות האלו.

דרך המדרש: לנסות ולתת פירוש בעל משמעות לקטע (גם אם ברור שמי שכתב את הקטע לא התכוון לכך).

דרך המחקר:

"חזרה מונוטונית, ללא שינויים וגיוונים, דוגמת זו שלפנינו, נמצאת במקרא רק בתיאור הצו לעשיית המשכן ובתיאור ביצועו של אותו צו (שמות, כ"ה-ל, א, ל"ה-מ'). סגנון זה של חזרה מילולית אופייני לסגנון הכהני, והוא נמצא ביצירות ספרותיות קדומות מן המזרח העתיק, בספרות השומרית והבבלית וגם בספרות הכנענית שנתגלתה באוגרית".

(יעולם התנ"ך"')

דרך המדרש:

"המתמיה בפרשתנו הוא שהתורה מפרטת את קורבנותיהם של כל נשיא ונשיא, למרות שהקורבנות כולם זהים. ונראה כאן הסברו של הרמב"ן, שהקדוש ברוך הוא חולק כבוד ליראיו. זו גם הייתה הזדמנות לפייס את דעתם של הנשיאים, ראשי המטות, אשר קופחו בתרומת המשכן. הנשיאים חשבו שלאחר שהעם ינדב את חלקו יבואו הם וישלימו את החסר, והמצווה תקרא על שם גומרה. אבל כאשר נאלצו לעצור את העם מלהביא תרומה, לא נשאר לנשיאים מה לתרום פרט לאבני החושן לאפוד. בקורבנות הנשיאים ניתנה להם הזדמנות לתרום את חלקם, וכדי למנוע קנאה ותחרות הזכירה התורה כל אחד מהם עם קורבנו".

(מנחת יהודה", יהודה הראל)

- עם איזו מהגישות אתם יותר מסכימים, דרך המדרש או דרך המחקר, מדוע?

- האם לדעתכם החזרה שבקטע זה נובעת בגלל סגנון הכתיבה, או כי התורה רוצה ללמד אותנו בכך משהו נוסף?

- כתבו הסבר משלכם- מדוע התורה חוזרת על עצמה, ומפרטת בדיוק מה כל אחד מהם הביא, על אף שכולם הביאו את אותה המתנה:

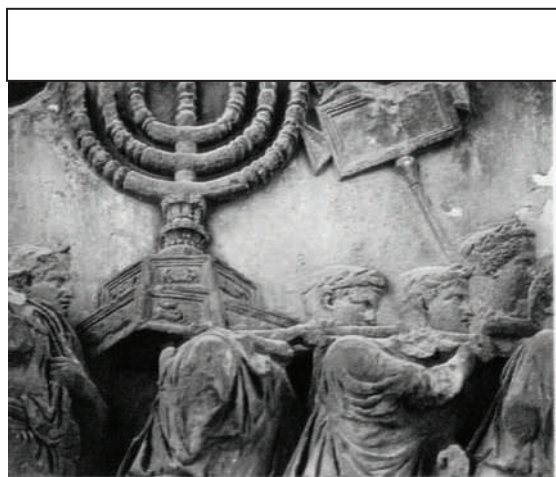

פרק ח': מנורת הזהב:

המנורה ליוותה את עם ישראל, והייתה אחד הסמלים החשובים שלו מאז ימי המשכן במדבר ועד ימינו אנו, במדינת ישראל. המנורה ליוותה את עם ישראל בימי הפאר שלו, כשמלכות דוד ושלמה פרוחה. היא לוותה את עם ישראל גם כשגלה מארצו, ונדד לכל תפוצות העולם. היא ליוותה את עם ישראל במאבק שלו על עצמאותו בימי החשמונאים, וכמעט בכל בית כנסת יש עיטור של מנורה, אם על הקיר, אם על ארון הקודש ואם כפסיפס על הרצפה.

לפניכם מספר תמונות של המנורה, האם תוכלו לתת כותרת מתאימה לכל תמונה (היעזרו בבנק הכותרות):

בנק הכותרות:

1. המנורה על מטבע חשמונאי.
2. המנורה שמול הכנסת.
3. המנורה על פסיפס בית הכנסת.
3. המנורה על שער טיטוס.

חידה:

המנורה שמוצבת מול הכנסת מעוטרת בקישוטים רבים המתארים את ההיסטוריה של עם ישראל. דמויות מופת חשובות מופיעות גם הן על מנורה זו. הסתכלו בתמונה לפניכם. האם תוכלו לזהות מיהו הדמות ומה הסיפור שחבוי בתוך עיטור זה?

פרק ח': מנורת הזהב

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו:
בְּהִעָלְתְּךָ אֶת הַנֵּרוֹת
אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת.

ציירו כיצד היו פתילות המנורה מסודרות לפי פירוש רש"י:

רש"י במדבר פרק ח':
" אל מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה. יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך".

האם ניתן להסביר מדוע הפתילות במנורה היו מסודרות דווקא כך?

ספורנו במדבר פרק ח':
יאירו שבעת הנרות.
כל השבעה יאירו וישפיעו אור עליון לישראל.
שיורו היות אור הימנים ואור השמאלים מכון ופונה אל אור הקנה האמצעי שהוא עקר המנורה. ושכן ראוי שפונת הימנים העוסקים בחיי עולם והשמאלים העוסקים בחיי שעה העוזרים למימינים... וירוממו את שמו יחדו כמו שקבלו עליהם, כאשר העיד באמרו "ויצענו כל העם יחדו ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה" (שמות יט, ח), כלומר בין כלנו נשלים פונתו.
מה מלמד אותנו הסדר של פתילות המנורה על פי הפירוש של ספורנו?

הראמב"ם ב"מורה נבוכים ד, כו.
וכל מי שמטריד עצמו לתת סיבה לדבר מאלו החלקים [כלומר פרטי המצווה, מספר הקורבנות פרטי מידות הכלים וכו'] הוא בעיני משתגע שיגעון ארוך.
מה דעת הרמב"ם על היכולת להסביר את פרטי המצוות?
אם כן, כיצד הרמב"ם היה מסביר את הסדר הזה של הפתילות?

פרק ט', א'-י"ד: "אני יודע שאני לא יודע..."

קראו בפרק ט', פסוקים ו'-ח'.

- מהי טענתם ושאלתם של הטמאים כלפי משה?

- מהי תשובת משה לשאלתם?

- איזה מסר ניתן ללמוד מתגובה זו של משה? (כיצד אנו צריכים לנהוג, וכיצד מנהיגים צריכים לנהוג כאשר הם לא יודעים דבר-מה)

חלק מתוך תמונה שצייר הצייר רפאל.
התמונה מתארת את יוון בימי תפארתה,

"איזהו חכם? הלומד מכל אדם" (מסכת אבות)

ביוון העתיקה,
(לפני בערך אלפיים חמש מאות שנה)
חי אדם בשם סוקרטס.
אשר כל ימיו רק חשב וחשב על משמעות החיים.
ביוון העתיקה חיו אז אנשים מוכשרים בתחומים רבים:
משוררים גדולים, ציירים, פסלים, מדענים וחוקרים
ששינו את העולם בתחומים רבים.
ובניהם היה גם את הפילוסוף הגדול,
אשר מכנים אותו עד היום: "אבי הפילוסופים".
חלק מהדעות שלו באות לידי ביטוי במשפטים הבאים:

"כל פה שאני יודע הוא שאינני יודע".

"טיפשות היא לאדם לחשוב שהוא יודע את אשר איננו יודע".

- מה גדולתו של משה, על פי משפטים אלו של סוקרטס?

פרק ט', ט"ו – כ"ג: "כמו עמוד ענן כך תלך לפני העדר..."

קראו אותו וסמנו את המילים שחוזרות בו הרבה פעמים (כל מילה בצבע אחר)

"**טו** וביזם, הקים את המשכן, כסה הענן את המשכן לאהל העדת; ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר. **טז** בן יהיה תמיד – הענן יכסנו, ומראה אש לילה. **יז** ולפי העלות הענן מעל האהל, ואחרי – בן יסעו בני ישראל; ובמקום אשר ישכן שם הענן – שם יחנו בני ישראל. **יח** על-פי ה' יסעו בני ישראל, ועל-פי ה' יחנו: כל-ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו. **יט** ובהאריך הענן על-המשכן ימים רבים, ושמרו בני-ישראל את משמרת ה' ולא יסעו. **כ** ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן; על-פי ה' יחנו, ועל-פי ה' יסעו. **כא** ויש אשר יהיה הענן מערב עד-בקר ונעלה הענן בבקר – ונסעו; או יזמם ולילה ונעלה הענן – ונסעו. **כב** או ימים או חדש או ימים, בהאריך הענן על-המשכן לשכן עליו, יחנו בני-ישראל, ולא יסעו; ובהעלותו – יסעו. **כג** על-פי ה' יחנו, ועל-פי ה' יסעו: את-משמרת ה' שמרו, על-פי ה' ביד-משה".

מהי המילה שחוזרת בו הכי הרבה פעמים?

בדיקה: הגימטרייה של המילה שחוזרת הכי הרבה פעמים היא: 170.

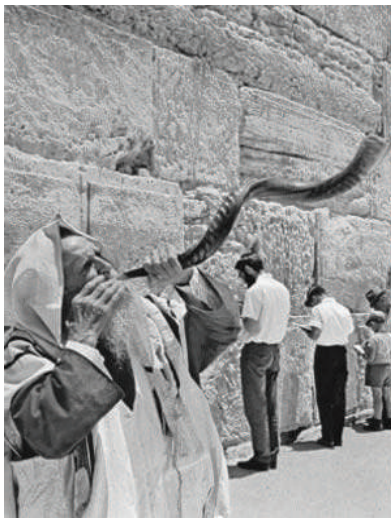
הקטע מדבר על נסיעתם וחנייתם של בני ישראל במדבר. על-פי הקטע (היעזרו במילים שסימנתם) מתי בני ישראל נוסעים ומתי הם חונים? מי קובע מתי נוסעים ומתי חונים?

חידה!

יש שיר ישראלי שנקרא: "שיר נבואי קוסמי עליז", בשיר זה המשורר רוצה ללמד את האדם להיות מנהיג. אחת העצות שלו היא: "כמו עמוד ענן כך תלך לפני העדר". מדוע בוחר המשורר דווקא בתיאור של עמוד הענן שהולך לפני העדר? מהיכן הוא לקח את הרעיון הזה?

פרק י', א-י': "בחצוצרות וקול שופר..."

"וידבר ה', אל-מִשֶׁה לֵאמֹר.
עֲשֵׂה לְךָ, שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם;
וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הַעֲדָה, וְלִמְסַע אֶת-הַמַּחֲנֹת...
וְכִי תֵבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֹרְצְכֶם,
עַל-הַצֹּר הַצָּרֵר אֲתֶכֶם
וְהִרְעַלְתֶּם, בַּחֲצוֹצְרוֹת
וּנְזַפְרֹתֶם, לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם
וְנוֹשַׁעְתֶּם, מֵאִיְבֹיכֶם."
(פרק י', פסוקים א'- ט')

"ויאמר ה', אל-יהושע:
ראה נתתי בְּיָדְךָ, אֶת רִיחוֹ וְאֶת-מַלְכָּה גְבוּרֵי הַחֵיל.
וְסַבְתֶּם אֶת-הָעִיר, כֹּל אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה הַקִּיף אֶת-הָעִיר פַּעַם אַחַת;
כֹּה תַעֲשֶׂה, שֵׁשֶׁת יָמִים. וְשִׁבְעָה כְהֲנִים יֵשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן,
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, תִּסָּבּוּ אֶת-הָעִיר שִׁבְעַת פְּעָמִים; וְהִכְהֲנִים, וַתִּקְעוּ בַשׁוֹפְרוֹת.
וְהָיָה בְּמִשְׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל, כְּשִׁמְעֶכֶם אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר
וְרִיעוּ כָּל-הָעָם, תִּרְוַעָה גְדוֹלָה
וְנָפְלָה חוֹמַת הָעִיר תַּחֲתֵיהָ,
וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נִגְדוֹ..."
(ספר יהושע, פרק ו', פסוקים ב'-ה')

בפיקוד העורף גובשו הנחיות התנהגות לאזרח בעת הישמע אזעקה או קול נפץ, ציות להנחיות אלו ימזער באופן משמעותי את מידת הנזק שעלול להיגרם כתוצאה מירי טילים או רקטות לעבר עורף מדינת ישראל.

בהישמע צפירה, קול נפץ או התרעת "צבע אדום".

בשטח בנוי - יש להיכנס למבנה ולפעול על-פי ההנחיות לשהים במבנה.
בשטח פתוח - יש לשכב ולהגן על הראש בידיים.
ניתן לצאת מהמיגון לאחר 10 דקות, אם לא ניתנה הוראה אחרת.

(מתוך אתר האינטרנט של "פיקוד העורף")

האם לדעתך ניתן לומר כי האזעקה שאנו שומעים מהצופרים החליפה את השופר והחצוצרות שעליהם מסופר בפרשה שלנו ובסיפור יריחו?

מה אתם מרגישים כשאתם שומעים את האזעקה, או כשאתם חושבים על החצוצרות והשופר שמריעים בקול חזק?

בתורה לשופר ולחצוצרות יש עוד שימושים מלבד התרעה על מלחמה.

האם אתם מכירים אירועים נוספים בהם תקעו בשופר או בחצוצרות בימי המקרא?

השופר במדינת ישראל:

קולו של השופר מלווה את עם ישראל, לא רק בימי התנ"ך, אלא גם בימינו אנו, בימי שיבת עם ישראל לארצו.

לפניכם מספר אירועים חשובים בהם נשמע קול השופר, נסו להתאים בניהם ובין הקטעים שצוטטו מהתנ"ך ותפקידי השופר השונים:

1. הרב גורן תקע בשופר- תרועת הניצחון כשצה"ל שיחרר את הר-הבית והעיר העתיקה:

כפי שכתבה נעמי שמר בשירה המפורסם "ירושלים של זהב"-

“תִּזְרְנוּ אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם לְשׁוֹק וְלִכְפֹּר
שׁוֹפֵר קוֹרֵא בְּהַר הַבַּיִת בְּעִיר הָעִתִּיקָה
וּבְמַעְרֹת אֲשֶׁר בְּסֶלַע אֶלְפֵי שְׂמֹשׁוֹת זֹרְחוֹת
נָשׁוּב נִרְדֵּ אֶל יָם הַמֶּלַח בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ.”

- הקיפו את הכותרת שמתאימה ביותר לקול השופר שנשמע באירוע זה:

- א. המלכה
- ב. חרות
- ג. התגלות
- ד. מלחמה

2. במדינת ישראל נחקק חוק הקובע שהשבעת הנשיא תלווה בתקיעת שופר. וזו לשון-החוק משנת 1949:

הישיבה הששית של הכנסת הראשונה
 י"ח שבט תש"ט (17 פברואר 1949)
 ירושלים, בית הסוכנות היהודית, שעה 12.12

א. טקס השבעת נשיא מדינת-ישראל

- 1. הצירים והמוזמנים יושבים על מקומותיהם בשעה 11.30.
- 2. ראש-הממשלה ושרי-המדינה יושבים על מקומותיהם בשעה 11.45.
- 3. הנבחר לנשיאות מגיע לבנין הסוכנות היהודית בשעה 12.00.
- 4. בהיכנס הנבחר לנשיאות לאולם, יישמע קול תקיעת שופר. הקהל קם.

- הקיפו את הכותרת שמתאימה ביותר לקול השופר שנשמע באירוע זה:

- א. המלכה
- ב. חרות
- ג. התגלות
- ד. מלחמה

3. בשנים בהם המנדט הבריטי שלט בארץ ישראל היה אסור ליהודים לתקוע בשופר בסמוך לכותל המערבי. המחחרות ראו את תקיעת השופר ליד הכותל כסמל חשוב במאבק על העצמאות של עם ישראל. כפי שאו יכולים ללמוד מהסיפור הבא:

גם בימים שלפני קום המדינה, כאשר שלטו האנגלים בארץ, היו יהודים מתכנסים ובאים להתפלל על יד הכותל המערבי בירושלים. רחבת הכותל הייתה אז צרה וקטנה.

המתפללים הרבים היו נדחקים בצפיפות, ובנוסף לכך נגזרו עליהם גזירות שונות: אסור להביא כיסאות לשבת עליהם, אסור להעמיד ארון ספרים לשים בו סידורים, אסור לבוא בשעות מסוימות, ו... אסור לתקוע בשופר על יד הכותל.

שנה אחת, ביום הכיפורים, נדחק גם צעיר אחד בין המתפללים הרבים. היה זה משה סגל, צעיר נחוש, שהחליט בכל מחיר לתקוע בשופר את התקיעה הגדולה מיד בתום תפילת "נעילה".

תחת חולצתו הלבנה הוא החביא את השופר, וליבו הָלַם בחוזקה. מיד בתום התפילה, למרות הצום הממושך והפה היבש, ולמרות עיניהם הבולשות של עשרות השוטרים הבריטיים שהקיפו את אזור התפילה, הוא שלף את השופר ותקע... תקיעה ארוכה ארוכה שהקפיצה אליו בבת אחת המוני שוטרים שהחזיקו בו כולם יחד בכעס ובחוזקה.

"לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּירוּשָׁלַיִם" זעקו בהתרגשות עשרות המתפללים בעקבות התקיעה...

משה סגל הובא אל בית המעצר. עונשו היה אמור להיות חמור במיוחד. אלא שהרב הראשי בימים ההם, הרב קוק הזקן והנכבד, הודיע להנהלת הכלא, כי הוא איננו עומד לסיים את הצום ולהתחיל לאכול, עד שישוחרר הצעיר האמין.

בלית ברירה נאלצו האנגלים בחצות הלילה לשחרר את הצעיר, משה סגל, ולבשר לרב הקשיש, שהוא כבר יכול לאכול...

- מדוע אסרו הבריטים על תקיעת שופר בכותל המערבי?

- מדוע התעקשו על דבר זה לוחמי המחתרות?

- מהו הקול הפנימי שביטאה תקיעת השופר בכותל המערבי?

- הקיפו את הכותרת שמתאימה ביותר לקול השופר שנשמע באירוע זה:

- המלכה
- חרות
- התגלות
- מלחמה

קולם של החצוצרות והשופר יכול להזכיר קולות רבים שאנו שומעים בחיי היומיום שלנו:

כתבו כמה שיותר קולות שמזכירים את תרועת החצוצרות או קול השופר:

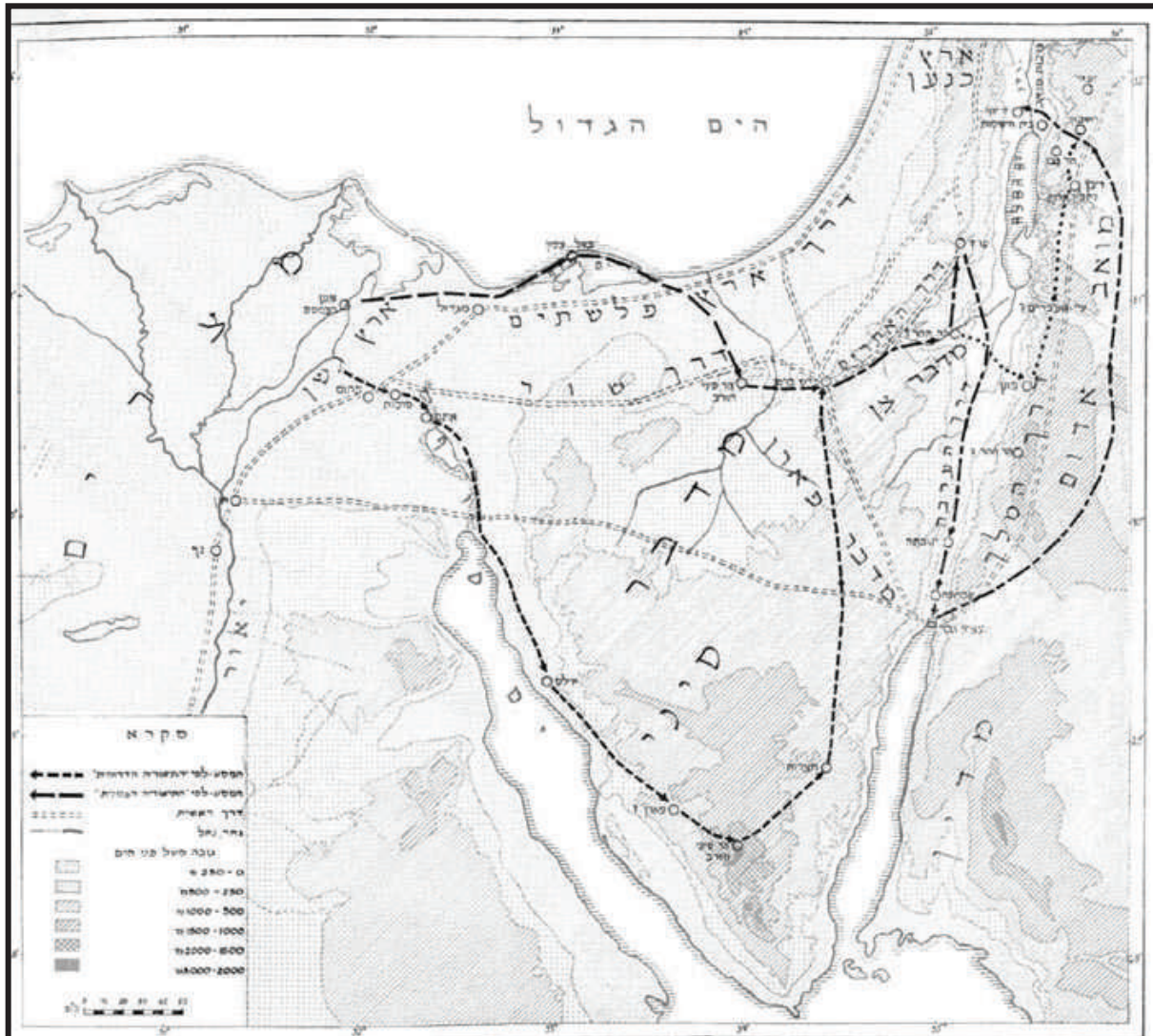

איור: מנחם הברשטט

פרק י': "השביל הזה מתחיל כאן..."

הסתכלו במפה שלפניכם וסמנו היכן בני ישראל נמצאים כעת, רגע לפני יציאתם למסע המיוחד שלהם במדבר:

- כמה זמן לדעתכם חנו בני ישראל באותו מקום?
א. בערך שנה.
ב. קצת יותר מחודשיים
ג. כמעט חצי שנה
ד. שנה וחודש בדיוק.

• מה הם עשו כל-כך הרבה זמן באותו מקום?

פרק י', פסוק ל"ג: "נוסע, בורח, לאן הוא כבר ילך?..."

בפרק י', פסוק ל"ג כתוב: "ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים".

המדרש שואל:

מה פירוש דרך שלושת ימים?

ועונה:

שה' הורה להם לנסוע דרך של יום אחד, והם מיהרו ונסעו דרך של שלושה ימים ביום אחד.

מדוע לדעתכם הם עשו זאת?

הרמב"ן עונה על-פי ההסבר של המדרש:

"קנסעו מהר סיני בקמחה,

כתינוק הצורח מבית הספר.

אמרו: "קמא ירבה ויתן לנו מאות נוספות"

אם אנו מתארים זאת כך, שבני ישראל התחילו להתקדם במהירות כמו נער שבורח מבית הספר. מה לדעתכם יקרה בהמשך הסיפור. כתבו המשך לסיפור על בני ישראל או על אותו ילד שבורח מבית הספר:

פרק י', ל"ה-ל"ו: "אותיות פורחות באוויר..."

וַיְהִי בַצֵּעַ
הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מִשָּׁה הַקּוֹמֵה יְהוָה וַיַּפְּצוּ אֵיבִיךְ וַיִּנְסוּ
מִשְׁלֹאֶיךָ מִפְּנֵיךְ וּבְנִזְזָה יֹאמֶר שׁוֹבֵה יְהוָה רַבְבוֹת
אֲכַפִּי יִשְׂרָאֵל

הו, מעניין מאוד מה זה הנון ההפוכה הזאת,
ומה היא עושה כאן?!

האם יש לכם פתרון ילדים?

הפוכה רק בחלקה העליון:

יש מספר אפשרויות לפיהן ניתן לכתוב את "הנון ההפוכה":

הפוכה משמאל לימין:

הפוכה מלמטה למעלה:

ציירו כיצד לדעתכם הנון ההפוכה צריכה להראות:

חלק מהחוקרים חושבים שהנון ההפוכה צריכה להיות כמו האופציה השנייה.

כלומר, הנון ההפוכה משמאל לימין.

ההסבר שלהם שבמקור זאת בכלל לא האות נון,

אלא האות השמונה עשרה באל"ף-בי"ת היווני

שהיא האות: **סיגמא**, שנכתבת כך: Σ

שמזכירה בצורה את האות נון כאשר היא הפוכה.

חקרתי וגיליתי שבכל התנ"ך יש עוד מקום אחד בלבד בו מופיעה הנון המוזרה הזו...
 בספר תהילים, במזמור ק"ז.
 שם היא מופיעה שבע פעמים!
 הסתכלו בתמונה כאן ליד- שם מובא אותו הפרק מספר תהילים.
 תדעו לכם,
 זה כתב יד מאוד עתיק של התנ"ך.
 הוא כבר כמעט בן אלף...
 ולכן יש לו חשיבות רבה.
 ואם תסתכלו בצד, תוכלו לראות שכמעט ליד כל שורה יש את אותה הנון הפוכה שנמצאת גם אצלנו...

צילום מתוך כתב היד של התנ"ך - "כתר ארם צובא".

אתם יודעים, אחרי שעקבתי אחרי ההסברים של חוקרים אחרים, אני חושב שגיליתי למה יש הנון הפוכה...
 החוקרים הרי הסבירו שהסיגמא שימשה את סופרי העת העתיקה- שסימנו בכך את תחילתה וסופה של גרסה שלא נמצאת במקומה או שצריך למחוק אותה.
 מסימון זה, אגב התפתח הסימון המוכר גם לכם, הסוגריים!
 עכשיו תראו כמה הן דומות הנון הפוכה והסיגמא...

רגע, קצת הסתבכתי עם עצמי...
 האם אתם יכולים לעזור לי ולהסביר מה בעצם רציתי להגיד?

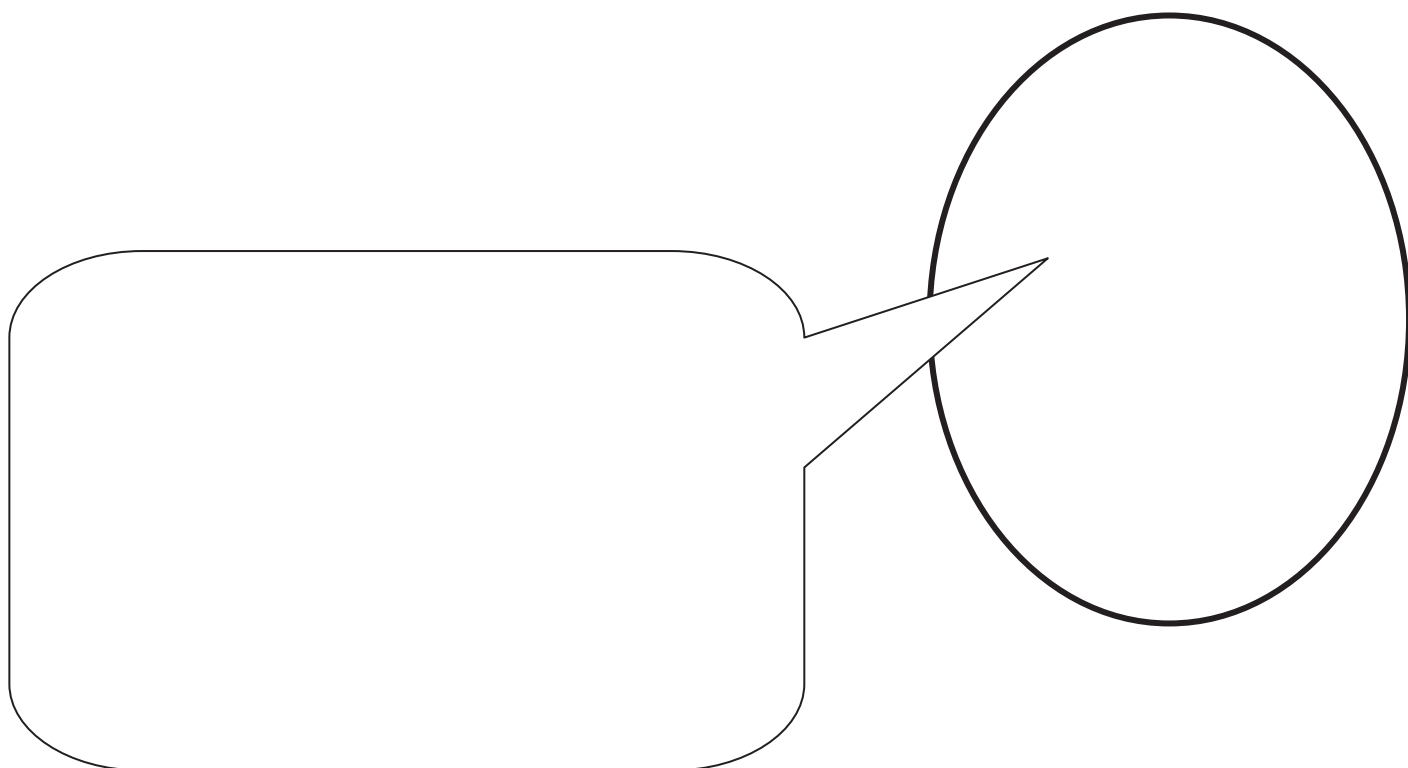

גשש בלש חביב, מה אתה מתלהב...
אתה יודע שאת הרעיון הזה אמרו אצלנו בבית המדרש,
לפני כמעט אלפיים שנה!!!

תקשיב טוב, אני מקריא לך מהמדרש שבידי:

"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה"-
פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ומלמטה,
לומר שאין זה מקומה.
רבי אומר: לא מן השם הוא זה,
אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו...
תניא: רבן שמעון בן גמליאל אומר:
עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה.
ולמה כתבה כאן?
כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה".
(מסכת שבת, קט"ו, ע"ב)

- ציירו דמות נוספת (מומלץ את עצמכם) וכתבו מה הוא ההסבר שאתם מסכימים איתו, או הוסיפו הסבר מקורי משלכם:

פרק י"א: תלונת העם ותגובת לאלוהים ומשה

בפרק י"א מתרחש אחד האירועים הנפוצים ביותר במסעם של בני ישראל במדבר: תלונת בני ישראל. במהלך המסע של בני ישראל מארץ מצרים לארץ ישראל העם מתלונן לא פעם אחת ולא פעמים. לפעמים העם זועק על הדרך הקשה, לפעמים על כך שאין אוכל או שאין מים. ובכל פעם משה פונה בתפילה לאלוהים שיושיע את העם. אך במקרה שלפנינו נראה כי כולם הגיבו בצורה חריפה יותר. העם מתלונן- ואפילו לא כתוב על מה. אולי רמז לכך שהם רק רוצים להתלונן. אלוהים מגיב מיד בעונש חמור- ופורצת אש במחנה. ומשה- לאחר שהוא מתפלל לאלוהים- נשב גם הוא, ואומר לאלוהים כי אינו יכול לשאת עוד את העם. וכי הוא אינו יכול יותר לשמש כ"אבא ואמא", של עם ישראל- שמתלונן כל הזמן.

בית משפט כיתתי:

בעקבות התלונות של העם, העונש של אלוהים והזעם והתסכול של משה אנו נערוך לכל אחת מהדמויות האלו "משפט" בכיתה:

התחלקו לזוגות או לשלושות ובחרו מי הדמות שאתם רוצים לתבוע או לייצג בבית המשפט.

חשבו יחד מה הטענות והנימוקים שביכולתכם להעמיד כהגנה או כתביעה ביחס לאותה דמות.

וכתבו את מחשבותיכם על גבי העמודים הבאים- תחת הכותרת הנכונה "קטגוריה" או "סנגוריה".

לאחר שכל הקבוצות יכתבו את דבריהם בצורה מסודרת, אנו נערוך בית משפט כיתתי לכל אחת מהדמויות. וכל קבוצה תציג את העמדות שלה. ולבסוף גם נצביע בכל אחד מהמקרים: האם אנו חושבים שאותה דמות זכאית במשפט, או שהיא נאשמת.

קטגוריה וסנגוריה

בכל דין שנידון בבית השפט יש שני צדדים:

הקטגוריה – התביעה. עורכי דין שתובעים את הנאשם, בשם של אדם כלשהו או חברה מסוימת בדרך כלל אלו.

והסנגוריה- ההגנה. עורכי דין שמייצגים את הנאשם ומטרתם להגן על עמדותיו.

הסנגוריה והקטגוריה הם חלקי מרכזי במשפט, מתוך אמונה שרק ככה ניתן להגיע למשפט צדק. בכך שהשופט שומע את הדיינים ונחשף לדעות השונות, שמיוצגות בצורה רצינית הוא יכול לפסוק בסופו של דבר משפט צדק.

ביהדות ערך זה של שמיעת הדעות ההפוכות בכל משפט הוא אפילו חשוב יותר. וחז"ל קבעו שאדם שדנים אותו דיני נפשות- אם כל הדיינים בבית הדין חושבים שהוא אשם- הוא יוצא זכאי במשפט! מכיוון שלא יכול להיות שאף אחד לא מצא את הדרך ללמד על זכות ולזכות אותו במשפט. ולכן הדין נפסל!

בית משפט גבוה לצדק

תיק מספר: _____

תאריך: _____

השופט: _____

הנאשם: _____

סנגוריה

בית משפט גבוה לצדק

תיק מספר: _____

תאריך: _____

השופט: _____

הנאשם: _____

קטגוריה

פרק י"ב, א' – י"ז: "נצור לשונך מרע..."

על פי המסופר בפרק י"ב פסוקים א'– י"ז מרים דיברה על משה לשון הרע, ולכן נענשה בצרעת, וכל בני ישראל נאלצו לעצור את מסעם- כדי לחכות לה.

- מדוע, לדעתכם, אלוהים מעניש את מרים בעונש חמור על כך שדיברה לשון הרע?

קראו את הסיפור הבא וענו על השאלות:

שמעון הפיץ שמועה על ראובן אך התחרט וניגש לרב לשאול כיצד ניתן לכפר על מעשיו. "קנה שק מלא זרעים ופזר אותם בשדה ברוח", אמר לו הרב. "חזור אלי בעוד שבוע לספר לי מה קרה."

עשה שמעון כמצוות הרב וכשחזר לרב לאחר שבוע אמר הרב: "כעת, חזור לשדה ואסוף את הזרעים שפיזרת."

"אבל הרב", מחה שמעון, "הגרגרים התפזרו על פני שטח גדול ביותר וחלקם בוודאי כבר הצמיחו שורשים ונבטו מחדש! לעולם לא אצליח למצוא אותם."

בדיוק! אמר הרב. "כך גם כאשר אנחנו מדברים לשון הרע. ההשפעה והנזק של המילים שלנו היא גדולה ולעיתים לא ניתן לגמרי לתקן ולכפר עליו."

(מעובד על פי הרב שרגא סימונס, אתר אש התורה)

- מה המסר של הסיפור? האם אתם מסכימים עם מסר זה?

- האם באמת לא ניתן לתקן את ההשפעה והנזק של המילים שאנו אומרים?

- האם אנו יכולים לא לדבר לשון הרע בכלל, אף פעם?

ציירו קומיקס מתאים לכל חלק וחלק מהסיפור:

אק התחרט וניכס לרד לשאל כיצד ניתן לכפר על
מעשיו.

מעון הפיץ מעושה על לאודן...

עשה מעון כחיות הרד...

קנה שק מלא לרעים ופגל אותם קשה קרוב", אחר
לו הרד. "חלוק אני קסוד קדום לספר לי מה
קרה."

"אלה הרד", אחה מעון, "הכרעים התפלרו על
פני שטח גדול דיוקר וחלקים קוודאי כדד הבחיוו
קדשים וקרטו מחזש! מעולם לא אצליח למצוא
אותם".

וכחור לרד לאחר קדום אחר הרד, "כעת, חלוק
לשנה ואסוד את הרעים שפיררת."

קדיוקו! אחר הרד. "כך סם באשר אנתו מדקרים
לשון הרע. ההשפעה והנרק של המינים שלנו היא
גדולה ומעיתים לא ניתן למחרי לתקן ולכפר עליו."

במהלך היומיום שלנו אנו שומעים ומדברים הרבה מאוד לשון הרע. לפעמים סתם כי משעמם- אז מתחילים לדבר על אנשים אחרים, לפעמים רק כי רוצים להצחיק ולפעמים בכוונה כדי לפגוע. לשון הרע שאומרים עלינו, שאנו אומרים או שומעים- משפיע עלינו, גם אם אנחנו לא מודעים לכך.

- התבוננו בפסל הנשים הרכלניות מגרמניה וחישובו כיצד משפיעה הרכלנות על הסביבה:

מי ששומע את הלשון הרע:

מי שאומר את הלשון הרע:

חברה בה מדברים לשון הרע:

מי שאומרים עליו לשון הרע:

פרק י"ב, י"ג: "רק תפילה אשא, הוי אלי אלי..."

לאחר שמרים נענשת בצרעת
על כך שדיברה לשון הרע על משה,
משה מתפלל על מרים תפילה קצרה מאוד,
של חמש מילים בלבד: "אל נא רפא נא לה".

האם אתם מצליחים לזכור את התפילה הזו בעל-פה?

- מדוע לדעתכם בחר משה לקצר דווקא בתפילתו זו, על אחותו מרים?

חז"ל שאלו את עצמם את אותה השאלה והציעו את התשובה הבא:

ו"מפני מה לא האריך משה בתפילה? שלא יהיו ישראל אומרים: אחותו היא נתונה
בלכה, והוא עומד ומרבה בתפילה" (ספרי פיסקא ק"ה).

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת

- כתבו את תשובת חז"ל בכתב רגיל (במקום כתב רש"י):

- מה אנו יכולים ללמוד מדבריהם של חז"ל על דמותו של משה?

תפילותיו של משה הן ספונטניות, ונובעות מתוך רגשי הלב שלו, ולכן אין לו תפילה קבועה. יש לו תפילות שבהן הוא מרגיש כי הוא יכול וצריך להתפלל הרבה ואילו בפעמים אחרות הוא חש כי רק מילים סופרות מספיקות לו לתפילתו.

"מעשה בתלמיד אחד שעבר (עבר לפני התיבה – היה 'שליח ציבור') לפני ר' אליעזר וקיצר בברכותיו, אמרו לו תלמידיו: רבי ראית פלוני שקיצר בברכותיו? והיו מלעיגין עליו ואומרים עליו תלמיד חכם קצרן הוא זה, אמר להם (ר' אליעזר) לא קצר זה יותר ממשה שנאמר: אל נא רפא נא לה (במדבר יב יג). שוב מעשה בתלמיד אחד שעבר לפני ר' אליעזר והיה מאריך בברכותיו. אמרו לו תלמידיו, רבי ראית זה שהאריך בברכותיו? והיו אומרים עליו תלמיד חכם מארכן הוא זה, אמר להם: לא האריך זה יותר ממשה שנאמר: ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום וגו' (דברים ט כה), שהיה אומר (ר' אליעזר): יש שעה לקצר ויש שעה להאריך".

(מכילתא דרבי ישמעאל בשלח, מס' דיוסעי פרשה א)

את הרעיון של התפילה הספונטנית הנובעת מהלב אנו לומדים ממשה, אך רבים מאיתנו מקיימים זאת למעשה גם כיום. לא בבית הכנסת, לא מתוך סידור, אלא רק כי כך הלב מרגש, כפי שכתב המשורר יצחק למדן:

אנוש כי יתפלל / יצחק למדן

אכן יש וגם בימנו אלה
יעמוד פתאום אנוש יתפלל
והאיש לא בטלית עטוף הוא
עניבתו עשויה ומצוחצחות נעליו.
והוא לא במקדש כורע, לא בבית תפילה-
באמצע הדרך ליד תחנת הטרם,
בחכותו לקרון מספר פלוני אלמוני
יעמד ויתפלל לאחד אשר ירגיש:
ישנו .

אם אתם רוצים, גם אתם יכולים
לכתוב שיר או תפילה אישית...
אם תרצו תוכלו גם להציג את
השיר או התפילה בפני
הכיתה...

המיוחד בתפילות של משה לאורך כל הדרך, גם הקצרות וגם הארוכות, הוא שמשה אינו מתפלל על עצמו. תמיד הוא מתפלל על משהו אחר: על עם ישראל, על אחותו מרים וכדומה. ואף יותר מכך משה בתפילתו מוכן לוותר על כבודו כדי להציל את עם ישראל, כפי שהוא אומר לאלוהים לאחר חטא העגל: "וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ".

- **קראו את תפילתו של אזמלדה המובאת לפניכם, והשוו אותה לתפילת משה ולתפילת הנזירים (המובאים אף הם בשיר):**

(אזמלדה)
לא יודעת מי נמצא פה,
ומי אוזנו כרויה,
האם יש מי ששומע תפילת צוענייה?
מנודה אני, נרדפת,
ואין לי כל זכויות.
אבל את עצמי שואלת,
למה כך צריך להיות?
לנרדפים, נא עזור אלוהים,
הרעף רחמך על המסכנים.
שמע לאחיי שאליך פונים,
כי אמונם רק בך הם נותנים.

(נזירים בכנסייה)
תן לי כבוד ותהילה,
פרסום ואושר לכל הקהילה.
תן לי שמחה, והבטחה,
שמלאיך יתנו הצלחה לי...

(אזמלדה)
לא אבקש לי דבר לעצמי,
רק לאומללים הרבים בני עמי.
עזור לאחיי שבשקט סובלים,
האין כולנו ילדי אלוהים?
גם צוענים הם ילדי אלוהים...

- **מה ההבדל בין תפילתה של אזמלדה לזו של הנזירים? (על מי מתפללת אזמלדה, ועל מי מתפללים הנזירים?)**

- **האם תפילתה של אזמלדה דומה לזו של משה? במה?**

פרק י"ג-י"ד: "הולכים אל הלא-נודע..."

"וַיְדַבֵּר ה', אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים, וַיִּתְרוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן, אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל...

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה, לְתוֹר אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן;

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: עֲלוּ זֶה בְּנֹגֵב וְעֲלִיתֶם, אֶת-הַהָר.

וּרְאִיתֶם אֶת-הָאָרֶץ, מֵה-הוּא?

וְאֶת-הָעֵס הַיֵּשֵׁב עָלֶיהָ- הַחֲזַק הוּא הַרְפָּה? הַמְעַט הוּא אִם-רַב?

וּמֵה הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-הוּא יוֹשֵׁב בָּהּ- הַטּוֹבָה הִיא אִם-רָעָה?

וּמֵה הָעָרִים, אֲשֶׁר-הוּא יוֹשֵׁב בְּהֵנָה-הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים?

וּמֵה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רָזָה?

הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין?

וְהַתְחַזְּקֶתֶם, וְלַקְחֶתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ

וְהַיְמִים יְמֵי בְכוּרֵי עֲנָבִים.

וַיַּעֲלוּ, וַיִּתְרוּ אֶת-הָאָרֶץ...

וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל,

וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד

וַיִּשְׂאֶהוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים

וּמִן-הָרְמִינִים, וּמִן-הַתְּאֵנִים.

לְמַקּוֹם הַהוּא, קָרָא נַחַל אֲשַׁכּוֹל,

עַל אֲדוֹת הָאֲשַׁכּוֹל, אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם.

וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

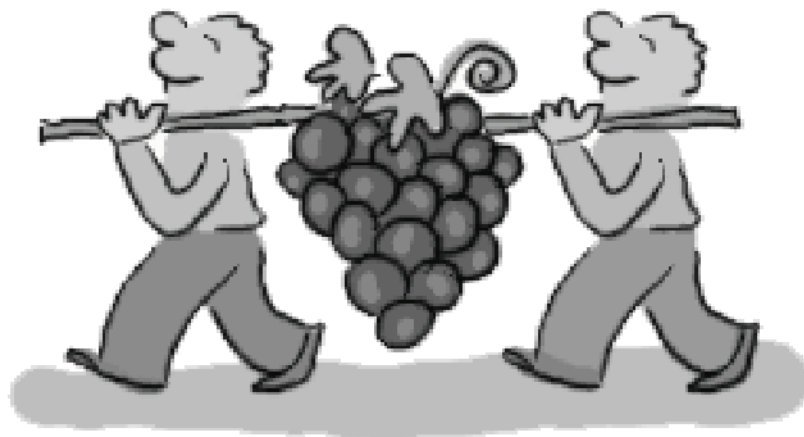
אֶל-מִדְבַּר פָּאָרָן, קִדְשָׁה.

וַיֵּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה

וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרֵי הָאָרֶץ.

וַיִּסְפְּרוּ לוֹ, וַיֹּאמְרוּ:

"באנו אל-הארץ אשר שלחתנו,
 וגם זבת חלב ודבש היא וזה-פריה.
 אפס כי-עז העם הישב בארץ,
 והערים, בצרות גדלת מאד,
 וגם-ילדי הענק ראינו שם.
 עמלק יושב בארץ הנגב
 והחתי והיבויסי והאמרי יושב בקר,
 והכנעני יושב על-הים ועל יד הירדן".
 ויהס כלב את-העם אל-משה, ויאמר:
 "עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה!"
 והאנשים אשר-עלו עמו אמרו: "לא נוכל לעלות אל-העם,
 כי-חזק הוא, ממנו".
 ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל-בני ישראל לאמר:
 "הארץ אשר עברנו בה לתור אתה,
 ארץ אכלת יושביה הוא,
 וכל-העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות.
 ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים
 ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם".

לפניכם 12 שאלות כנגד 12 המרגלים, ענו על 10 שאלות מתוכן...

1. לשם מה שולחים מרגלים לתור את הארץ?

---

2. האם לדעתכם זה רעיון טוב או לא?

---

3. מדוע לדעתכם יוצאים דווקא 12 מרגלים?

---

4. אילו תכונות מיוחדות צריכות להיות למרגלים?

---

5. מה הביאו המרגלים מהארץ?

---

6. מדוע לדעתכם הם הביאו זאת, ומה דבר זה מסמל?

---

7. בדקו במילון: מה משמעות המילה דיבה?

---

8. מה היה אמת בדבריהם של המרגלים ומה היה דיבה?

---

9. מלאו בטבלה את דבריהם של המרגלים למשה ודבריהם אל העם:

התשובה לעם:

תשובה למשה:

---

10. פתחו את החומש ובדקו מה הייתה תגובת העם?

---

11. מה לדעתכם הם הרגישו באותו זמן?

---

12. כיצד אתם הייתם מגיבים?

מסעות נוספים לארץ ישראל

לסבול, בשלהי הצהריים, החלו קטעי חומות עתיקים וקשתות רעועות להופיע ליד הצדק. טיפסנו ואלנינו עוד שבעה, וכל עולה רגל וכל בחור מושקר שבחברותנו נפגשו שבה בכובעם: ירושלים!

ניצבת על שבעות נצח, לבנה זרועת כיפות ומזקנה מקובצת יחזיו ומכותפת חומות אפורות לבורות, בהריקה העיר הנערצת באור השמש. [...]

חשבתי שבכל חברותנו לא נמצא אף אחד אשר יבין לא התרועעו מחשבות צמיונות וזכרונות בהשראת ההיסטוריה הזולה של עיר נערצת זו שפנינו, ואולם לא נשמע אף "קול בוכים" אחד.

לא התעורר צורק בבכי! הצמעות לא היו יפות לאותו מעמד. המחשבות שמעורפת ירושלים מאבות שיפה התעלות הנפש ויותר מכל כבודו [...]

חברנו למלון. הננו תשושים, השמש כמעט צלחה אותנו.

את מלאך נחומינו מוצאים אנו במחשבה אחת ניסיוננו באירופה לימצנו כי בבוא הצמון תישכח העייפות הנצחית, יישכח החוס, יישכח הצמא, הצברנות המיישעת של המצדק, רציפות הקבצנים- ואז יישארו אלא זכרונות נעימים מירושלים, זכרונות שנעלה תמיד בעניין לומר ככל שתפינה השנים זכרונות אשר יום אחד יישו ימים לכשתפוש מלבו האחרונה שבפצות המעיבות ולא תשוב עוד לעולם.

ימי בית הספר אינם מאושרים יותר מימי הבלדות.

אולם אנו מקיפים עליהם בלעדיים וזער משום ששכחנו את העונשים שקבלנו בבית הספר, ואת זכרוננו כשאבדנו אבני המשחק ונשמדו עפיונינו- משום ששכחנו את כל עולמת הנפש והצער של התקופה עורפת ההילה ואיננו זוכרים אלא את שניות-הפרי, תהלוכות חרבות העל וחופשות הדיש. נחה אישוא זערתנו. אנו נחכה בסופו של דבר, נבוא אל שכרנו. לזיכרוננו תהיה ירושלים וחוויות היוג לזכרון מקסים בעוד שנה- זכרון שלא נפרד ממנו בעד שום הון שבועות.

(מארק טוויין, "מסע התענושות לארץ הקודש", 1867)

מתוך: "אלטנוילנד" ("ארץ ישנה-חדשה") שכתב בנימין זאב הרצל לאחר שביקר בארץ ישראל בשנת 1897, כאשר היא רק היו מעט מאוד יהודים וישובים יהודיים בארץ:

"חלום ומעשה אינם שונים כל כך כפי שנוטים לחשוב, כי כל מעשי בני האדם בחלום יסודם וגם אחריתם - חלום היא... ואילו אם לא תרצו הרי כל אשר סיפרתי לכם אגדה הוא, ואגדה יוסיף להיות".

כך כתב הרצל גם בספרו "מדינת היהודים":

"אין בן אנוש עשיר או בעל עצמה היכול להעתיק עם שלם ממקום למקום. רק רעיון יכול לעשות זאת. לרעיון המדינה ודאי יש עצמה כזאת, היהודים חלמו חלום זה משך הגלות הארוכה. הסיסמא עתיקת היומין שלנו היא 'לשנה הבאה בירושלים'. עכשיו עלינו להראות שחלום רחוק זה יתורגם לרעיון בהיר ומזהיר."

המדינות הללו של המזרח התיכון בארץ ישראל

הארץ
עיתון פועלי ארץ ישראל

באוגוסט 1907, יום 4 ליל 1000
מספר 4107
תעודת מס' 6802

מדינת היהודים קמה

לאחר האבקת המטה וממושכת אשירה אמש האספה הכללית של האומות המאוחדות את ההצעה על הקמת מדינת יהודית במדינת שטחה של ארץ-ישראל. ברוב של 33 נגד 13 קול.

המסין שעשו חומכי המשלחות הערביות בשלב האחרון של הדיון באספה הכללית, להכשיל את קבלת התכנית ע"י העלאת התביעה של חיפוש פשרה נוספת - וכשלו. נכשלו גם נסיון המשלחות הערביות להציע באספה הכללית תכנית זוהה עם הצעות המעגם בועדת החקירה של ארם וכן נכשלה ההצעה של איראן לרדות את ההצעה לשבועים.

פעולתם של נציגי הסוכנות היהודית במושב הזה, היא פרשה גדולה בתולדות הארגון הדמוקרטי של העם היהודי.

העם המעונה לא ישכח את פעלם של ידידים גדולים. מסידרי אומות העולם, אשר לחגלו בתקופה האיומה ביותר ודרשת הסיכויים המרהיבים ביותר בתולדותינו. מאז גלה משב ארמנו, יהודי ארץ-ישראל, יהודי העולם מותר להם שתהיה היום השמחה בטעונם. אך אין יהיו שכודי חג. יהיו עמוסי חובה. המבנה הגדול אן מתחיל, הוא מתחיל מהיום.

בבאמנותכם, בחלוציותכם, באמנותכם הגדולה הגעתם עד היום. בבאמנותכם, בחלוציותכם, באמנותכם הגדולה תקימו את המדינה היהודית, מכשירי באמן להגשמת הציונות.

האסיפה בחרה לפי ההצעה שודיה בועדת-ביצוע, שחבריה הם נציגי בולגריה, צ'כוסלובקיה, דנמר, פאנמה והסיל-פינים. הנהלה תצא מיד לארץ-ישראל, לצרכיה הוקצבו 2 מיליון דולר.

אל השוב
לבו הועד הראשי

יצרנו מדינתנו המעולה - וזו אשם בדי האומות כנגד כליל העולם כענין את שם המדינה העברית הישנה ככל על העולם כולו. אשם המדינה העברית להקמת המדינה היהודית לרוב העם של בני עירייתנו יהודי וישראל. ענין לכל העולם. ארצות הברית וברית המועצות, הפעלת גורול לכל העולם.

”ומקומות רבים מאוד עזבנו, ואל הארץ, אל הארץ באנו”

”סיפורי סבתא...” - מתוך כתביה של חיה טהורי:

”נכדתי היקרה!

בביקורכם האחרון בנהריה, שאלת אותי (לצורך עבודה שהוטלה עליכם בבית הספר) האם יש לי כלים ”עתיקים” מבית משפחתי. השאלה נשאלה דקות ספורות בטרם יצאתם לדרך ולא היה סיפק בידי לענות לך תשובה מפורטת. הייתי צריכה לחשוב ולהרהר הרבה בדבר, על מנת לענות לך. סיכמנו שבחנוכה, לכשתבקרו כאן שנית, אענה לך ארוכות על שאלתך. והריני מנסה להשיב לך תשובה מפורטת עד כמה שהדבר יעלה בידי.

אכן, כלים רבים וחשובים נשארו בידי. כלים שבלעדיהם לא הייתי יכולה לנהל את חיי, כפי שניהלתי אותם עד כה (וכנראה, עד סוף ימי!). בעיקרם כלי רוח ונשמה, כלי הגות ומידות, לדעת להבחין בין טוב ורע, יושר ואי יושר, הגון ולא הגון וכן גם: נאה ולא נאה, נעים ודוחה ועוד ועוד...”

רבים מתושבי ישראל נולדו בארץ, אבל ההורים שלהם או ההורים של ההורים שלהם נולדו בחוץ לארץ, במקומות שונים ועלו במסעות שונים ומשונים אל הארץ.

במשימה זו תחקרו את סיפור העלייה של בני המשפחה.

א. שוחחו עם ההורים, הסבים והסבתות או קרובים אחרים ואספו פרטים אודות סיפור העלייה המשפחתי שלכם.

ב. כתבו וערכו את סיפור העלייה של המשפחה שלכם במחשבה.

* אם יש לכם תמונות הוסיפו אותם וצרפו אותן.

ג. בקשו מבני המשפחה להעביר לכם כלי אחד, ששימש אותם בעלייתם לארץ ובילדותם שהם נושאים עמם עד היום הזה...

ד. התוצר הסופי הוא הפקת ספר שבו יוצגו שלל הסיפורים.

פרק ט"ו, ל"ב-ל"ו: "אז למה לא כל יום שבת?"

שעה לפני
כניסת השקת
החזקתי מוקצים
אחד אחד:
את הקמאר הכנסתי לארונות
את הזוקמן למטרה השלישית
שתי מדדקות
מאחורי המיטה,
בנס וסט-
סחוק קגא.
רציו ורדק
אוטר וזיסקט
הסתנתי דארון
נעזב דאמת.
וסרטים שקל
שהחזקתי אי-סם.
סז היום
לא מצאתי אותם.

(אורי אורדק, "אולי קשקו ירדקו סוכריות")

שבת בבוקר יום יפה
אמא שותה עוד כוס קפה
אבא קורא המון עיתון
ולי יקנו המון בלון.
אפשר ללכת לירקון
ולשוט שם בסירה
או לטייל עד הרחוב
ולשוב בחזרה,
אפשר לקטוף פרחים
כאלה שלא אסור
ואפשר ללכת עד הגן ולראות שהוא סגור.

(תרצה אתר, יוני רכטר- מתוך האלבום "פעם הייתי ילד של אריק איינשטיין")

שאלות למחשבה ולדיון:

- איזה שיר מתאר את חווית השבת שלך?

- כתבו שיר או סיפור קצר שבו תמחישו איך נראית השבת שלכם?

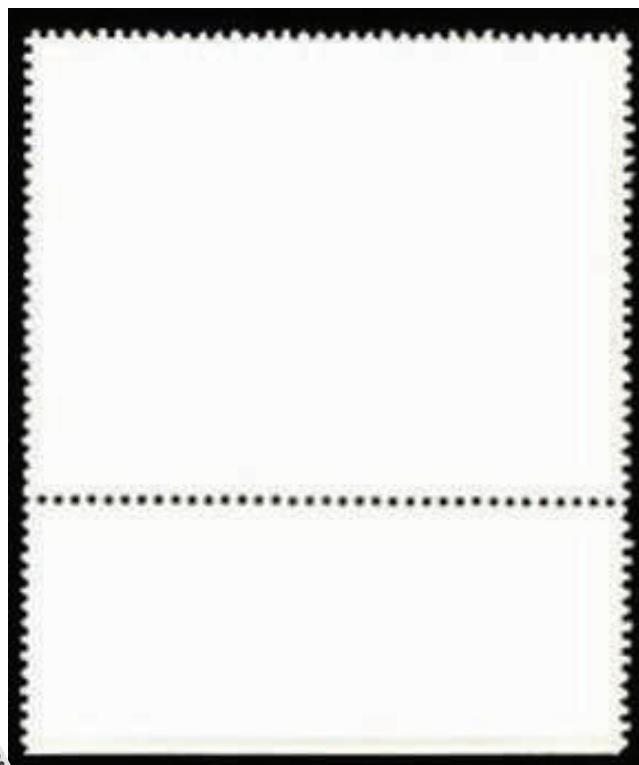

- עצבו בול שיתאר את מה שהשבת מסמלת בעיניכם:

"לכל שבת - יש מוצאי שבת"

בפרק ט"ו (ל"ב-ל"ו) מסופר על אדם שנמצא מחלל שבת (מקושש עצים בשבת), משה ואהרון לא ידעו מה לעשות איתו ולכן הם פנו בשאלה לאלוהים. העונש שנקבע לאותו אדם היה- עונש מוות בסקילה באבנים- עונש חמור ומרתיע במיוחד.

מה דעתכם על סיפור זה?

אני לא יודע... יכול להיות שהוא היה צריך לקבל עונש... אבל לא נראה לי שהיה צריך להרוג אותו. זה קצת מוגזם לא?!

תגידו, אתם השתגעתם?! רק בגלל שהוא חילל שבת- צריך להרוג אותו? תיכף תהרגו גם אותי..."

מה השאלה בכלל?! לכל חברה אנושית יש את החוקים שלה. והחוקים של עם ישראל הם התורה- שהוא קיבל במעמד הר סיני. ומי שעובר עליהם מגיע לו עונש!

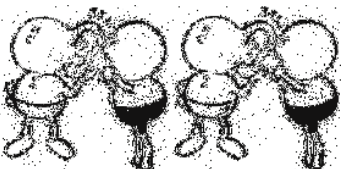

המקושש לא שמר את השבת כפי האלוהים ציווה. ולכן מגיע לו עונש- בדיוק כמו שאלוהים אמר...

הוסיפו את העמדה שלכם:

חפשו חבר לכיתה שכתב דעה הפוכה מזו שלכם, הקשיבו לו היטב, וכתבו את דעתו:

פרק ט"ו, ל"ז-מ"א: "הדגל שלי הוא כחול ולבן..."

בסוף פרק ט"ו למדנו על מצוות ציצית. ובין היתר למדנו בפרשייה זו שכאשר עושים ציצית צריך לשים פתיל תכלת על קצוות הציצית: "וְנָתַנוּ עַל-צִיצַת הַכֶּנֶף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת". אותו פתיל תכלת שליווה את בני ישראל בעשותם את הציצית בבואם ארצה, נמשך והתפתל לכל אורך שנות קיומו של עם ישראל. ועם הופעתה של הציונות והקמתם של יישובים בארץ ישראל נמשך אותו פתיל תכלת והגיע אל הדגל שלנו, דגל ישראל.

"הדגל שלי הוא כחול ולבן
אתמול, היום וגם מחר
הדגל שלי הוא כחול ולבן
כמו הים והמדבר".

לפני יותר ממאה ועשרים שנים, בשנת 1885, הוחלט להכין במושבה ראשון לציון דגל. המושבה הצעירה, הייתה מהמושבות הראשונות שקמו בארץ ישראל, והרעיון להכין דגל היה רעיון חדש ומקורי. כפי שכותב ישראל בלקינד:

"על פי יוזמתו של ישראל בלקינד (מחברי ביל"ו) הוחלט לארגן חגיגה לילדי "החדר" (בית ספר עוד טרם היה אז בראשון לציון) נבחר ועד מיוחד לביצוע המשימה. התלמידים שוחררו מלימודיהם ובאו לחגיגה כשהם לבושים בגדי חג ומזהירים משמחה. "ואני" כותב בלקינד, "ופאני מאירוביץ... היינו טרודים בינתיים בעשיית דגל".
"וזו הייתה דמות הדגל אשר עשינו: יריעת אריג לבנה, שתיים שתיים רצועות של תכלת משני קצותיה דוגמת הטלית שלנו ומגן דוד של תכלת באמצע. מקוצר הזמן לא יכולנו להוסיף שום מילים באמצע".

אם כן הרעיון לשלב בין מגן הדוד לפסי התכלת של הטלית נעשה לראשונה בראשון לציון.

ואולם, דגל זה היה רק דגל "מקומי". דגל ישראל בצורתו הנוכחית הוצג לראשונה בשנת 1891 בבוסטון, ארה"ב על ידי אגודת "בני ציון". במקביל, בלי שהכיר את הדגל של אגודת בני ציון הציע דוד וולפסון (מראשי התנועה הציונית) לשלב את הטלית עם המגן דוד בדגל התנועה. כעבור שש שנים, בשנת 1897, נערך דיון בקונגרס הציוני בבאזל. הדיון היה - איזה דגל ייצג את התנועה הציונית? לדגל הלאומי נבחר הדגל, שהציע דוד וולפסון.

הצעת דגל המגן דוד ופסי התכלת לא הייתה ההצעה היחידה לדגל הלאום. אחת ההצעות הייתה הצעתו של הרצל. בנימין זאב הרצל (מייסד התנועה הציונית) הציע דגל אחר, שבו צבע הרקע יהיה לבן ועליו שבעה כוכבי זהב. הצבע הלבן מסמל את החיים החדשים של העם היהודי בארצו, והכוכבים מסמלים את שבע שעות העבודה ביום, שיהיו במדינה היהודית.

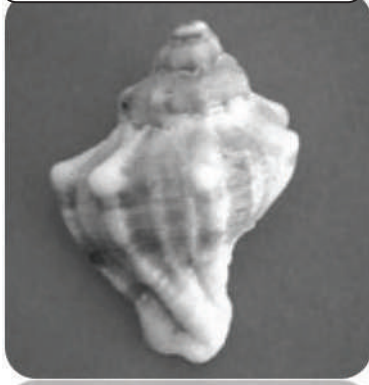
הציעו גם אתם הצעה חדשה
ומקורית לדגל ישראל...

"כחול ולבן זה הצבע שלי..."

חלזון הארגמן קהה הקוצים

התכלת בתורה, היא צמר צבוע בגוון כחול. הצבע, ששימש למטרה זו, הופק מחלזון ימי מסוים.

התכלת היתה חומר יקר-ערך בתקופה העתיקה. בתורה נמנת התכלת בשורה אחת עם הזהב והכסף. ובזכות יוקרה היא נבחרה לשמש כחומר גלם לבגדי כהונה, לבניית המשכן ולציצית. לאחר חורבן בית מקדשנו, הציצית הפכה למצווה היחידה, שבה נמשך השימוש בתכלת. אך זה כאלף וחמש מאות שנה נעדרה התכלת גם מציציותיהם של ישראל.

בדורות האחרונים החלו בניסיונות לזהות מחדש את החלזון ואת תהליך צביעת התכלת. ורק בתקופתנו זכינו, בחסדי ה', לראות פירות של ממש לניסיונות אלו. היום, מומחים בתחומים שונים מודים פה אחד, שהחלזון האבוד הוא "ארגמן קהה קוצים".

(מתוך האתר "פתיל תכלת")

התכלת מופקת מריר שמפרישה בלוטת חלזון הארגמן (ארגמן), רכיכה החיה בחופי הים התיכון. כעדותם של חז"ל: "תכלת אינה כשרה אלא מן החילזון, ולא מן החילזון-פסולה" (תוספתא, מנחות, ט', ט"ז).

לחלזון הארגמן יש שני מינים. שניהם חיים בחוף הצפוני של ארץ ישראל ובחוף הלבנון, האחד - במים רדודים, והשני - במים עמוקים. את הראשון אוספים בידיים, ואת השני - רק במלכודות וברשתות.

ליד הערים צור וצידון שבלבנון מצויים תילים של קונכיות החילזון, עדות לכך שבעבר התקיימה באזור זה "תעשייה" שלמה שהפיקה את צבע התכלת מחילזון הארגמן.

(ע"פ עולם התני"ך)

"היה רבי מאיר אומר:

מה נשתנה תכלת מכל מיני כבעונין?

מפני שתכלת דומה לים,

יס דומה לרקיע,

הרקיע דומה לכיסא הכבוד

וכיסא הכבוד דומה לאבן הספיר"

מה המשמעות של מצוות ציצית בכלל ושל

פתיל התכלת בפרט בעיניכם :

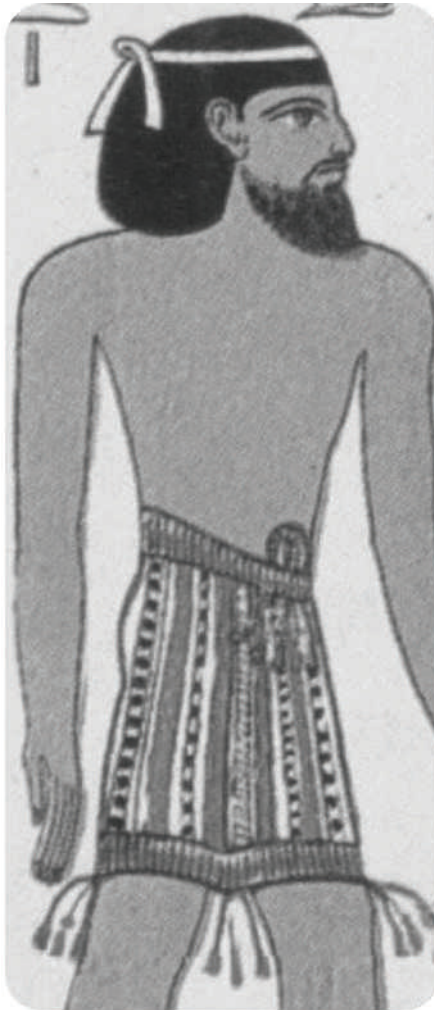

"כחול ולבן זה הצבע שלי..."

בציורי קיר מהמאה ה-15 לפני הספירה, כלומר לפני כשלושת אלפים וחמש מאות שנים, שנמצאו במצרים אנו יכולים לראות גדילים צבעוניים (בדרך כלל בצבע אדום או כחול) היוצאים משולי הבגדים של נסיכים מצריים.

חוקרים אחדים שיערו שתפקיד הציצית הוא למסמל את מעמדו ואת כבודו של האדם. כדרך שנהגו לעטר את שולי בגדיהם של שרים ונכבדים במזרח הקדום.

ויש הסוברים שהציצית מצביעה על מעמדו של הלוכש.

(ע"פ פירוש עולם התנ"ך)

בימי הרומאים הקיסרים ניסו להגביל את השימוש בתכלת בקרב ההמון, כדי שצבע יקר זה ימשיך ויסמל את עושרם של המלכים והקיסרים.

כל למשל, הקיסר אוגוסטוס הגביל את השימוש בתכלת רק לבית המלוכה. והקיסר נירון אף החמיר יותר מכך וגזר שרק המלך יכול ללבוש תכלת וארגמן.

בחפירות ארכיאולוגיות שנערכו בתל אל אמרנה, נמצאה כתובת שמעריכים שנכתבה בשנת 1300 לפני הספירה. בכתובת זו שנועדה למלך מצרים, נכתב בין היתר המשפט: "סובטו בא תכלתי" שפירושו: "בגד של תכלת". בגד זה של תכלת המתואר בכתובת הוא חלק מרשימת הדברים היקרים שושלחו למלך מצרים על ידי דוסרתה, מלך מיטני, בתור מתנת יישואים לנסיך מצרים שמתחתן עם בתו.

ממצא זה אנו למדים על יוקרה ותפארתה של התכלת בימים ההם...

מה המשמעות של הציצית בכלל ושל פתיל התכלת בפרט בעיניכם:

"איו-יה אני שואל, איו-יה אתם עונים..."

מה זה בכלל צבע
התכלת הזה שאתם
מדברים עליו?

התכלת היא צמר צבוע שהשתמשו בו בתקופה
העתיקה ועל פי המסורת צבעו היה כחול. התכלת
מוזכרת בתורה כמה פעמים בשורה אחת עם הזהב
והכסף. מצווה מן התורה לקשור חוטי תכלת
בציציות הטלית. כמו כן השתמשו בתכלת בבגדי
כהונה ובמקדש.

מה, סתם צבע תכלת
רגיל, או שהוא היה
משהו מיוחד?

צבע התכלת הוא לא סתם צבע... הוא חייב
להיות מבעל חיים מיוחד... בגמרא מוזכר,
שמקור התכלת הוא בעל חיים ימי הנקרא
"חלזון". וכך מתואר החלזון במסכת מנחות
"גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה
אחת לשבעים שנה". מקורות הלכתיים,
הסטוריים וכימיים, וגם ממצאים ארכאולוגיים
מצבעים על חלזון Trunculus Murex, או
בעברית "ארגמון קהה קוצים", כמקור
לתכלת.

מגניב, אז החילזון
הזה יכול לצבוע
ממש כמו טושים...
אני חייב אחד כזה
בקלמר...

זה לא כל כך פשוט כמו שאתה חושב, חמוד...
לחלזון ה"ארגמון" ישנה בלוטה המכילה נוזל
ההופך לאחר הוצאתו לחומר "דיברומו-אינדיגו".
כשמכניסים צמר לתמיסה מחוממת של
"דיברומו-אינדיגו" נוצר ביניהם קשר כימי. קרני
השמש הופכים את "דיברומו-אינדיגו" ל"אינדיגו"
וכתוצאה סופית מתקבל צמר צבוע בכחול.

אוקי, אז אני
אצטרך אולי
קצת עזרה, אבל
תגיד, איפה אני
יכול למצוא את
החילזון הזה?

חלזונות ה"ארגמון" מצויים בחוף הים התיכון. בישראל
העתיקה החלזונות ניצודו על פי רוב בשטחו של שבט
זבולון, בצפון-מזרח חוף הים התיכון. חפירות
ארכאולוגיות באזור זה גילו שרידי תעשיית הצבע
וקונכיות שבורות של ה"ארגמון". היום, חלזון
ה"ארגמון" מוגן בידי החוק הישראלי, לכן חומר הגלם
מובא מאזורים אחרים של הים התיכון, כמו ספרד ויוון,
בהם חלזונות אלה ניצודים לאכילה.

יש לך עוד שאלות, ילד קטן וסקרן, או שאני יכול סוף סוף להמשיך ולקרוא בספר שלי... אתה יודע שבזכותך אני קורא את אותו עמוד כבר שעתיים! נודניק...

יש לי רק עוד שאלה או שתיים שאני חייבם לדעת, ואז אני אשחרר אותך...

נו, שאל כבר, למה אתה מחכה!...

אם אני ארצה להכין ציצית עם פתיל תכלת, בכמה חלזונות אני אצטרך להשתמש?

לפי הערכתי יש צורך בכשלושים חלזונות לצביעת סט ציצית אחד. המספר עשוי להשתנות בהתאם לעונה, מקום הצידה, טכנולוגיית הפקת חומר הגלם וכדומה. מחקר מדעי של השפעת תנאים אלה על הצביעה יכול, כנראה, לספק מידע יותר מדויק בעתיד.

זה יפה מאוד, ובאמת מעניין, כל מה שסיפרת לי...

אבל איך אתה יודע שזה בכלל

על פי מחקר מאוד מעמיק שעשיתי גיליתי שיש המון מקורות הלכתיים, ממצאים ארכיאולוגים כמו גילוי הערמות של קונניות ה"ארגמון" במרכזי הצביעה העתיקים בחוף הים התיכון, וכן ראיות מספרות המדעית העתיקה, כמו ספריו של אריסטו וחבריו. ובנוסף כלכל זה אבחון כימי שנערך במעבדה- מתוך כל הממצאים האלה אני יכול לומר לך בוודאות, ילד, שהצבע במופק מהחילזון הימי הזה הוא התכלת של התורה!

תודה רבה לך... אני חושב שענית לי על כל מה שרציתי לדעת....

אבל יכול להיות שיש ילדים אחרים שיש להם שאלות נוספות לשאול אותך...

יש לכם עוד שאלות, כתבו אותם כאן, והינשוף החכם ישיב גם לכם...

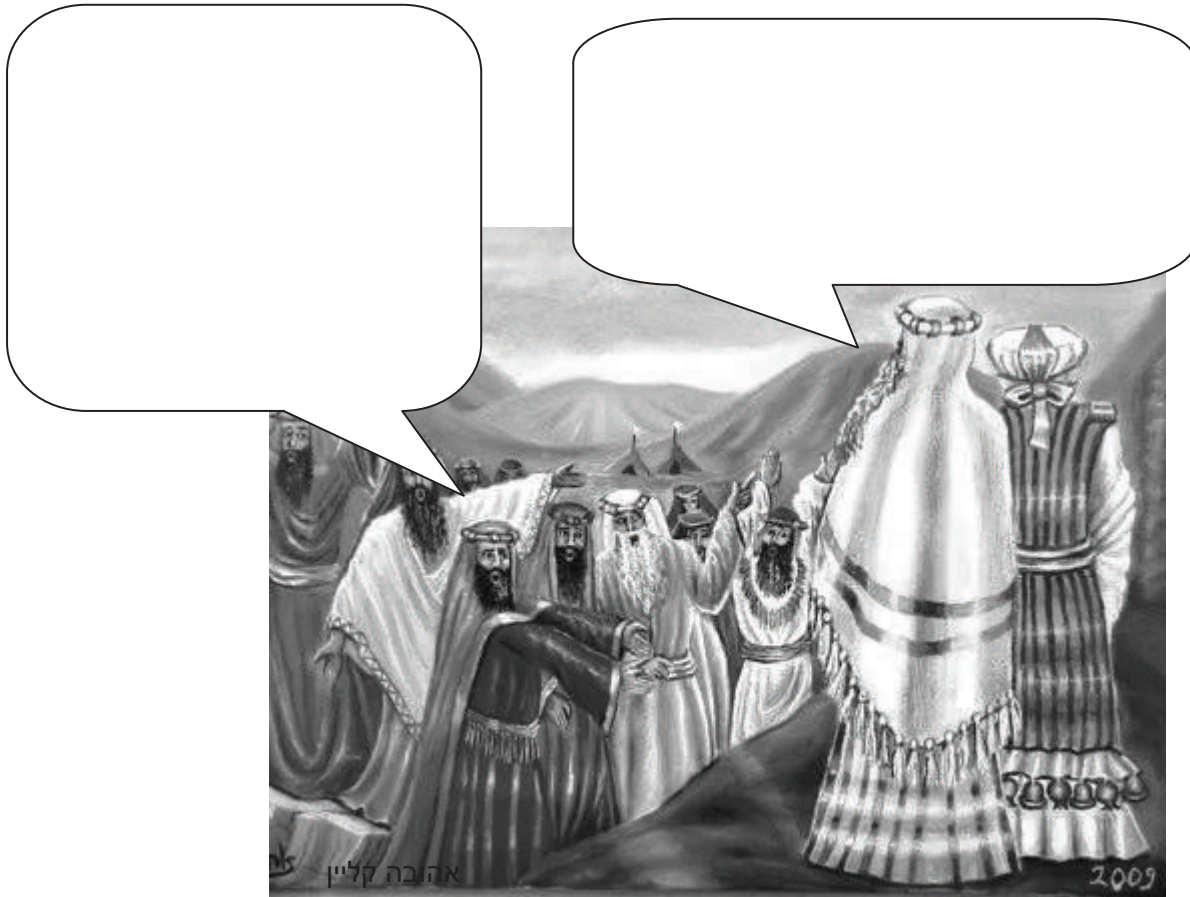

פרקים ט"ז-י"ז:

"כל מחלוקת שאינה לשם שמים- אין סופה להתקיים..."

קראו את פרק ט"ז פסוקים א'-ח' ומלאו את בועות הדיבור של משה ושל קורח:

(מה הייתה תלונתו של קורח ומה הייתה תשובתו של משה)

המדרש מוסיף על דברי התורה, ואומר שלקורח הייתה טענה נוספת למשה.

קראו את המדרש ומלאו את בועת הדיבור של קורח בטענה שמוסיף המדרש:

"ויקח קורח..."
מה כתוב למעלה מן העניין?
"ויעשו להם ציצית."
קפץ קורח ואמר למשה: "טלית שכולה תכלת,
מהו שתהיה פטורה מן הציצית?"
אמר לו (משה): "חייבת."
אמר לו קורח: "טלית שכולה תכלת אינה פוטרת
עצמה, ארבעה חוטים פוטרין אותה!?"
בית מלא ספרים- מהו שיהא פוטר מן המזוזה?"
אמר לו: "חייב במזוזה."
אמר לו: "כל התורה כולה אינה פוטרת את הבית,
שתי פרשיות שבמזוזה פוטרות אותו!?"
דברים אלו לא נצטוות עליהם,
מליבך אתה בוראם!"

(במדבר רבה, י"ח)

- עם מי מהדמויות בסיפור אתם יותר מזדהים?

- קראו את פרק ט"ז פסוקים כ"ג- ל"ה, והעתיקו את הפסוק בו מתואר העונש שבא על קורח ועדתו:

- מדוע לדעתכם העונש שמטיל אלוהים על קורח ועדתו הוא דווקא שהאדמה פוצה את פיה ובלעת אותם?

אחת הדרכים לענות על שאלה זו, היא לקרוא את הסיפור של קורח ועדתו במקביל לסיפור אחר, שאתם בוודאי מכירים, מספר בראשית- סיפורם של קין והבל.

נסו כעת להסביר שוב מדוע העונש של קורח ועדתו הוא דווקא בכך שהאדמה תפצה את פיה ותבלע אותם:

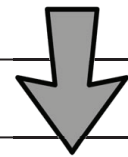

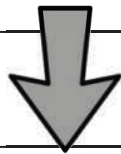
מהלוקת שלא לשם שמיים.

קין כנגד הבל

"וַיְהִי הַבֶּל-רָעָה צֹאן, וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה.
וַיְהִי, מִקֵּץ יָמִים, וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה,
מִנְחָה לַה'.
וְהַבֵּל הֵבִיא גַם-הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ, וּמִחֲלִבְהֵן."
(בראשית, ד', ב'–ד')

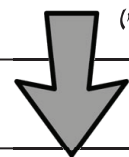
"וַיִּשַׁע ה' אֶל הַבֵּל וְאֶל מִנְחָתוֹ.
וְאֶל קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה;
וַיִּחַר לְקַיִן מְאֹד, וַיִּפְּלוּ פָּנָיו."
(בראשית, ד', ד'–ה')

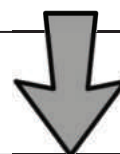
"וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-הַבֵּל אָחִיו,
וַיְהִי בְהִיּוֹתֶם בְּשָׂדֵה,
וַיִּקַּם קַיִן אֶל הַבֵּל אָחִיו- וַיַּהַרְגֵהוּ.
וַיֹּאמֶר ה' אֶל-קַיִן: אֵי הַבֵּל אָחִיךָ?
וַיֹּאמֶר: לֹא יָדַעְתִּי, הֲשֹׁמֵר אָחִי אֲנִכִּי?
וַיֹּאמֶר: מַה עָשִׂיתָ? קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי
מִן-הָאֲדָמָה!
וְעַתָּה, אָרוּר אַתָּה מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת
פִּיהָ לְקַחַת אֶת-דְּמֵי אָחִיךָ מִיָּדֶיךָ."
(בראשית, ד', ח'–י"א)

קורח ועדתו כנגד משה

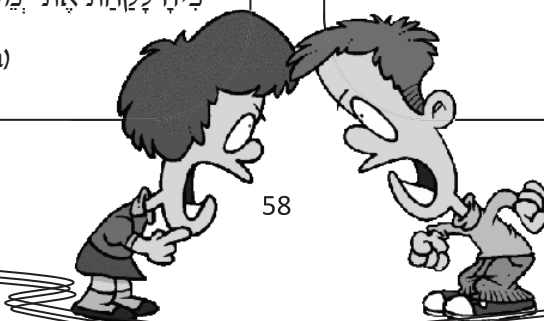
"וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֵוִי [...] וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם:
"רַב-לָכֶם--כִּי כָל-הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, וּבְתוֹכְכֶם ה';
וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ, עַל-קַהֵל ה'?"
(במדבר, ט"ז, א'–ג')

"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה, וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו.
וַיִּדְבֹר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֵדְתוֹ לֵאמֹר:
בִּקְרֹא וַיִּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקְּדוֹשׁ-
וְהַקְּרִיב אֵלָיו,
וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר-בוֹ- יִקְרִיב אֵלָיו."
(במדבר, ט"ז, ד'–ה')

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת
אֶת כָּל-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה. [...]
וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֶתְכֶם וְאֶת כָּל
אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה-
וַיִּדְעַתֶּם כִּי נָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה'.
וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה,
וַתִּבְקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם.
וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֶתְכֶם וְאֶת
בְּתִיחֶם וְאֶת כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֶת כָּל-
הַרְכוּשׁ.
(במדבר, ט"ז, כ"ח–ל"ב)

פרק י"ח: מתנות כוהנים

הכוהנים והאצולה - מעמד אצולה או מנהיגות דמוקרטית?

בפרק זה מתוארות המתנות הרבות שהעם צריך להביא לכוהנים. לו היה פרק זה מתפרסם בימינו, באמצעי התקשורת השונים: עיתונים, רדיו, טלוויזיה ואינטרנט, הוא בוודאי היה מתעורר ויכוח ציבורי. השאלה האם אכן הכוהנים זכאים לכל המתנות האלו, או שיש להפסיק עם "מתנות החינם" הייתה מציפה את כל כותרות העיתונים ומהדורות החדשות. הכתבים בערוצים השונים היו בוודאי מראיינים את משה ואהרון כדי להבין את פשר העניין, וכן היו פונים לאזרחים שונים כדי לשמוע מהי עמדתם.

קחו גם אתם חלק בדיון הציבורי!

כתבו כתבת חדשות, ראיון עם אחת הדמויות המעורבות בפרשה, מכתב זועם או מכתב תמיכה למנהיגות או לכוהנים - שבו תביעו את עמדתכם.

אל תשארו אדישים!

ידיעות מיוחדות

טל: 054-6223027

מס'ד: 5008

תאריך: 11.10.05

תקן: דו תקסות

Yediot Myschadot

דעה נוספת!

"משה נשלח במצוות האלוהים לייסד עם עם מנהיגות ששונה באופן מהותית מהשלטון האכזרי של העריצים במצרים. נזכור שבמצרים הכוהנים היו בעלי מעמד גבוה שסמכויותיו השלטוניות מבוססות על עוצמה כלכלית גדולה שעוברת בירושה-מאב לבן.

תורת-משה באה לבטל את המעמד הזה ותיקנה כנגדו שהכוהנים לא יהיו בעלי עוצמה שאיננה נובעת מהעם. הכוהנים יהיו, אפוא, בשר מבשרו של העם וייצגו אותו כרצונו.

בכדי להבטיח שהכוהנים בפועל לא ישלטו בעם ביד קשה, אלא ימלאו את תפקידם החשוב מבלי לפגוע בזכויותיהם של יתר האנשים בעם, נקבעו בתורה תקנות חשובות.

למשל, התקנה לפיה לכוהנים לא יהיה רכוש קרקעי משלהם, ופרנסתם ועבודתם יהיו תלויות בתרומות העם העובד את האלוהים באמצעותם נועדה לדאוג לכך שהעם הוא שישלוט בכוהנים ולא להפך, כפי שהיה במצרים".

(מעובד ע"פ אליעזר שביד, "סידור התפילה- פילוסופיה, שירה ומיסתורין)

פרק י"ט, א'–ט"ו: פרה אדומה

הכהן שלפניכם רוצה לטהר טמאים עם אפר פרה אדומה.
הוא יודע את כל מה שצריך לעשות, אבל הוא לא זוכר את הסדר.
עזרו לו לסדר את המשפטים הבאים- כך שהוא יוכל לטהר את הטמאים:

___ הכהן שוחט את הפרה האדומה.

___ הכהן שורף את הפרה האדומה.

___ איש טהור אוסף את אפר הפרה בשביל לטהר את הטמאים.

___ הכהן מוביל את הפרה אל מחוץ למחנה ישראל.

___ הכהן משליך עץ ארץ, אזוב ושני לתוך שריפת הפרה.

___ הכהן מזה (מתיז) מדם הפרה האדומה שבע פעמים לכיוון פתח אוהל מועד.

עיינו בפסוקים ב'-ג':

מה יש לבדוק בשעה שבוחרים פרה אדומה?
_____

מי הטמא שצריך את אפר הפרה האדומה כדי להיטהר?
_____

כיצד הוא הפך לטמא?
_____

מה צריכים הכהנים לעשות בתום הכנת אפר הפרה האדומה?
_____
_____
_____

מה צריך לעשות אדם שנטמא ומתי?
_____
_____
_____
_____

פרה אדומה – לא הכל מובן בתורה!

חכמינו ז"ל מלמדים" במשך אלפי שנים נתפס בעינינו טקס הפרה האדומה כחוק המתמיה ביותר בתורה. אפילו שלמה המלך, החכם באדם, מתוודה כי "על כל התורה כולה עמדתי ועל פרשה זו של פרה כיון שהייתי מגיע בה הייתי דורש בה, חוקר בה ושואל בה, אמרתי: "אחַמָּה והיא רחוקה ממני" (קהלת, ז', כ"ג).

ואילו רבן יוחנן בן זכאי הגדול טוען כי משפא הפרה האדומה נועד מלכתחילה להיות בלתי מובן: "חוקה חקקתי, גזירה גזרתי, אי אתה ראשי לעבור על גזרתי".

אך היה גם מי שהציע שהטקס הפרדוקסאלי (הסותר) הזה שמטהר את הטמאים (אלה שבאו במגע עם המוות) אך גם מטמא את הטהורים (הכוהנים ששורפים את הפרה ומתעסקים עם אפרה), נועד לכפר על חטאותיהם של כלל ישראל, שכן הפרה בטקס הזה מכפרת על החטא של בנה, עגל הזהב.

אחרים מלמדים: הטקס נועד לכפר על חטאים לא ידועים שגרמו למוות, שכן אפר הפרה ומדה, יחג עם האזוב האדום, עץ הארז והשני, מקיימים את נבואת ישעיהו: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיהו א', י"ח).

ואילו אחרים אומרים: טקס הפרה האדומה נועד למנוע מאבלים לשמור את גופותיהם ואת נשמותיהם של קרובים ואהובים שמתו.

(מדרש מרים", אלן פרנקל, עמ' 249-250)

• נקודה למחשבה:

עם איזו דעה אתם הכי מסכימים?

במדבר כ', א'-ב': מות מרים

"וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כָּל הָעֵדָה, מִדְּבַר-צֹן, בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן,
וַיֹּשֶׁב הָעַם בְּקֹדֶשׁ;
וַתָּמֶת שָׁם מֵרִים וַתִּקָּבֵר שָׁם.
וְלֹא-הָיָה מַיִם לָעֵדָה,
וַיִּקְהְלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן."
(במדבר, כ', א'-ב')

- אילו שני אירועים מתוארים בפסוקים אלו?

- האם לדעתכם יש קשר בין שני הנושאים?

קראו את הפרשנויות הבאות, וכתבו כיצד הם מסבירות את הקשר בין שני הנושאים:

"ולא היה מים לעדה-
מלמד שכל ארבעים שנה
היה להם הבאר בזכות מרים".

אמר ר' יוחנן:
הבאר הייתה מעלה להם מיני דשאים,
מיני זרעונים, מיני אילנות. תדע לך
שהוא כן, שכיוון שמתה מרים ופסקה
הבאר מהם, היו אומרים: "לא מקום
זרע ותאנה וגפן" (במדבר, כ', ה')
(שיר השירים רבה, ה')

פרק כ', ב'–י"ז: "ומשה הכה בסלע – ויצאו ממנו מים.."

קראו בפרק כ, פסוקים ז'–י"ג.

- על פי הפסוקים שקראתם–

מה היה חטאם של משה ואהרון?

שאינו דיברתם אל הסלע והוליא–
הייתי מקודש לעיני העדה. ואומרים:
מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע...
מקיים דברו של מקום, קל וחומר לנו.

רש"י

דברי רבנו חננאל שבכתב כי החטא הוא
אמרם: המן הסלע הזה נוציא לכם מים,
ורואי שיאמרו יוציא ה' לכם מים... ואולי
חשבו העם כי משה ואהרון בחכמתם
הוציאו להם מים מן הסלע הזה...

הרמב"ן

וחטאו, עליו השלום, הוא: שנטה לצד אחד מן
הקצוות ממעלת המידות, והיא: הסבלנות.
כאשר נטה לצד הרגזנות, באמרו: "שמעו נא
המורים", דקדק עליו השם יתברך: שיהיה
אדם כמוהו כועס לפני עדת ישראל במקום
שאין ראוי בו הכעס!?

הרמב"ם

אני שמעתי תשובה נוספת: משה ואהרון
נענשו על כך שלא אמרו שירה על המים–
שלא הודו לאלוהים על הנס.

ויש לי גם הוכחה לדברי! קראו בפרק
כ"א, פסוקים ט"ז–כ' ותגלו...

משה רבנו חטא חטא אחד, והמפרשים
העמיסו עליו שלושה עשר חטאים ויותר.
כי כל אחד מהם בדה מלבו עוון חדש...
אשר על כן כל ימי נמנעתי מהעמיק
החקירה בדבר הזה, מיראה שמא מתוך
חקירותי יצא לי פירוש חדש, ונמצאתי גם
אני מוסיף עוון חדש על משה רבנו.

שמואל דוד
לוצאטו

פרק כ', כ"ב-כ"ט: מות אהרון
"הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"

המשנה במסכת אבות מתארת את אהרון כאוהב שלום ורודף שלום:

"הלל אומר:

הוי מתלמידיו של אהרון,

אוהב שלום ורודף שלום,

אוהב את הבריות ומקרבן לתורה."

(אבות א, י"ב)

נראה כי האישיות המיוחדת של אהרון ודרכי השלום שלו הם גם אלו שהובילו ליחסים הטובים שלו עם אחיו, עם משה. הוכחה לעניין זה אנו יכולים למצוא במזמור קל"ג בתהילים. לאחר שהמשורר כותב את המפורסם: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", הוא בוחר לתאר את דמותו של אהרון:

מזמור קל"ג

"שיר המעלות לדוד

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד:

כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן

זקן אהרן שיירד על פי מדותיו..."

ונשאלת השאלה מדוע בוחר המשורר דווקא בתיאור דמותו של אהרון לאחר הפסוק בו הוא מתאר את הנועם והטוב של ישיבת האחים יחד בצוותא?

- מה אתם חושבים?
-

תשובה לשאלה זו אנו יכולים למצוא בדברי המדרש:

"דבר אחר; זה הוא שאמר הכתוב: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"-
וכן אתה מוצא שלא היו מעולם אחים מחבבין זה לזה כמשה ואהרן שנאמר:
"אלה תולדות אהרן ומשה"

מלמד שרובן של אחים שונאים זה את זה;

קין שונא את הבל שנאמר: "ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו".

וישמעאל שונא ליצחק שנאמר: "ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק".

ועשו שונא ליעקב שנאמר: "ויאמר עשו בלבבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי".

וכן אבימלך הרג אחיו שנאמר: "ויבא בית אביו אפרתה ויהרג את אחיו".

וכן יהורם הרג אחיו שנאמר: "ויקם יהורם... ויהרג את כל אחיו בחרב".

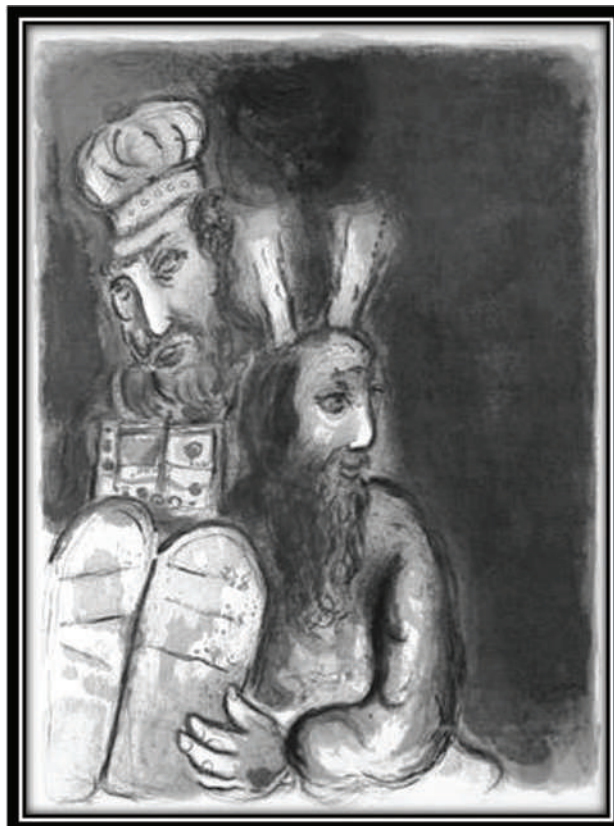
מלמד שאחים שונאים זה לזה,

אבל משה ואהרן מחבבין זה לזה ואוהבין זה לזה ושניהם גדולים ושניהם שוים ממה שקרינו בענין: 'ואלה תולדות אהרן ומשה'.

(אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד יא ד"ה [דבר אחר] זה)

המדרש מספר על משה ואהרן אשר בשונה מאחים מקראים רבים עליהם מספר המקרא-המתוארים כאחים המקנאים זה בזה או לעיתים אף שונאים זה את זה- ואילו כאן יש אחים קרובים ואוהבים. הם כה קרובים אחד לשני עד שתולדותיהם נאמרות יחד, כאילו היו איש אחד. ואכן אנו מוצאים פעמים במקרא בהם פונה אלוהים אל משה ואהרן בלשון יחיד, כאילו היו איש אחד. בכך רואה המדרש את המעלה הגדולה ביותר של שבת אחים גם יחד.

אהבה ואחוה זו בין האחים: משה ואהרן ניתן לראות גם ביצירתו של שאגל:

אהרון ומשה, מרק שאגאל, צייר יהודי צרפתי, 1887-1985, שמן על בד.

את אותו הרעיון בצורה מעט אחרת ניתן למצוא בספר הילדים שכתב אפרים סידון, 'אוזו ומוזו מכפר קאקארוזו':

רחוק רחוק מעבר להר בכפר קאקארוזו ליד הנהר,
בבית לבן עם עצים ופרחים היו מזמן מזמן שני אחים.
שני אחים, וכדי שנבדיל ונזכור אוזו קוראים לאח הבכור
ושם השני לאוזו חרוז הוא, כי לאח הצעיר קראו ההורים מוזו.
אוזו ומוזו מכפר קאקארוזו.

ואחרי שתיארנו את שני האחים (אפילו אם התיאור קצת חפוז הוא)
סוף סוף בסיפור אנו פותחים.
שניהם אהבו מאוד איש את אחיו, מעולם לא ידעו מה הם רוגז וריב,
והייתה שם קירבה גדולה במיוחד, כאילו השניים היו איש אחד.
לדוגמא: האחד מרגיש רע, השני מתעלף.
ואפילו אומרים ששניהם תוך שינה הוא נותרים אותה מנגינה,
חאררר... פוך... חאר... חארר... פוך... חאר...
מוזו אולי לא תמשוך את הכר?
חאררר... פוך... חאר... חארר... פוך... חאר...
ואז היה מתעורר כל הכפר.
בקיצור לאן שטיפנו יגידו כולם, יזידים ושכנים
שאוזו ומוזו מכפר קאקארוזו היו ממש זוג יונים.

משימת כתיבה יוצרת!

בחרו אחת מהמשימות הבאות:

- א. משה קורא לאהרון על מנת לעלות ולמות בהר. כתבו את השיחה שמתנהלת ביניהם באותם רגעים.
- ב. כתבו ידיעה בעיתון המתארת את מות אהרון ואת תגובת בני ישראל.
- ג. כתבו דף מיומנו של אלעזר בן אהרון המתאר את היום בו נפטר אביו.
- ד. משה כותב מכתב ליתרו ומספר לו אודות מות אהרון.

פרק כ"א, ד' - ט': "נחש ממית ומחייה..."

המיתולוגיה היוונית - מטה אסקלפיוס
 בדומה לסיפור של נחש הנחושת בספר
 במדבר,
 במיתולוגיה היוונית הסמל של אל
 הרפואה - אסקלפיוס
 הוא דמות של נחש הכרוך סביב מטה.
 הנחש בסמלו של "אל הרפואה" מסמל את
 כוח הריפוי וההתחדשות
 שכן בכוחו של הנחש להשיל את עורו
 ולהחליפו בחדש.
 ולכן הוא נבחר לסמל את חידוש החיים -
 את הרפואה.

"עני ורש ומרושרש,
 מביט בנשל הנחש.
 לו רק יכולתי גם אני כך להגיה.
 בהשילי בלי כל חשש,
 תרבות של עור אשר יבש,
 וכמו חדש למחוז הפצני אניע".
 (מאיר אריאל, נשל הנחש)

שאלות לדיון ולמחשבה:

- על פי המיתולוגיה היוונית- מדוע נבחר דווקא הנחש כסמל לרפואה?
- האם לדעתכם הסבר זה מתאים גם לסיפור התורה?
- האם יש לדעתכם סיבה נוספת לבחירת הנחש בסיפור התורה?

Blank writing area with five horizontal lines for student responses.

סמל ח"ל הרפואה בצה"ל

פרק כ"א, ד' – ט': "וכי נחש ממת ומחיייה?"

"ויאמר ה' אל-משה,
עשה לך שרף, ושים אתו,
על-גס: וקחה, כל-הנשוח,
וראה אתו, וקחי. ויעש
משה נחש נחשת, וישמהו
על-הגס: וקחה, אם-נשך
הנחש את-איש--והביט
אל-נחש הנחשת, וקחי."
(במדבר, כ"א, ה'-ט')

פסל של נחש הנחשת
על הר נבו- בירדן

"והנחש, קחה ערום, מכל חית השדה, אשר
עשה ה' אלהים; ויאמר, אל-האשה, אף
כי-אמר אלהים, לא תאכלו מכל עץ הגן.
ותאמר האשה, אל-הנחש: מפרי עץ-הגן,
נאכל. ומפרי העץ, אשר בתוך-הגן--אמר
אלהים לא תאכלו ממנו, ולא תגעו בו:
פן-תמתו. ויאמר הנחש, אל-האשה:
לא-מות, תמתו."

(בראשית ג', א'-ד')

שאלות לדיון ולמחשבה:

- מדוע נבחר דווקא הנחש כסמל לרפואה?
- חשבו, למה גרם הנחש בגן העדן ומה היה תפקידו בפרשה שלנו?
- כיצד יכולים שני הפכים אלו להתאחד יחד בדמותו של הנחש?

"והיה, כאשר ירים משה ידו--וגבר ישראל . . ." (שמות יזא), וכי
ידיו של משה עושות מלחמה או ידיו שוברות מלחמה: אלא כל
זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלן, ומכווין את ליבם לאביהם
שבשמיים--היו מתגברין; ואם לאו, היו נופלים. כיוצא בדבר אתה
אומר "ויאמר ה' אל משה, עשה לך שרף . . ." (במדבר כאח), וכי
הנחש ממת ומחיה: אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלן,
ומשעבדין את ליבם לאביהם שבשמיים--היו מתרפאין; ואם לאו, היו
נימוקים."

(משנה, ראש השנה, ג', ו')

- על פי המשנה, האם באמת היה בכוחו של הנחש להמית או להחיות?
  - מדוע לדעתכם חשוב למשנה להדגיש זאת?
- (נסו לקשר את דבריה של המשנה לאחד הציוויים בעשרת הדברות)

פרק כ"א, כ"א-ל"ה: "דרך המלך היא לי דרכי היחידה..."

כשרצה עם ישראל להיכנס לארץ כנען הוא ביקש לעבור בגבולם של העמים השכנים. הוא הבטיח לכל אותם עמים שהוא אינו רוצה מהם דבר, אלא לעבור בארצם- "בדרך המלך"- בדרך הראשית, מבלי לגזול מהם שום פיסת אדמה.

לפניכם מפה של ארץ ישראל עם העמים שוכנים לצדה:

- הקיפו את בצבע אדום את כל העמים שסרבו לתת לעם ישראל לעבור בגבולם.
- הקיפו בצבע כחול את העמים שבהם נלחם עם ישראל בעקבות סירוב זה.

הידעתם?

על פי המסורת מואב ועמון נולדו מבנותיו של לוט, ואדום הם צאצאיו של עשיו (האדמוני) האם מסורת זו מסתדרת עם החבירה של עם ישראל להילחם רק כנגד עמים מסוימים, ולא כנגד אחרים?

קראו בפרק כ"א, פסוקים כ"א-כ"ה והוכיחו שבעוד שעם ישראל פנה בדרכי שלום אל מלך סיחון, הוא יצא כנגד עם ישראל למלחמה:

פרק כ"ב, א: "הולכים אל הלא נודע..."

"ויסעו, בני ישראל;

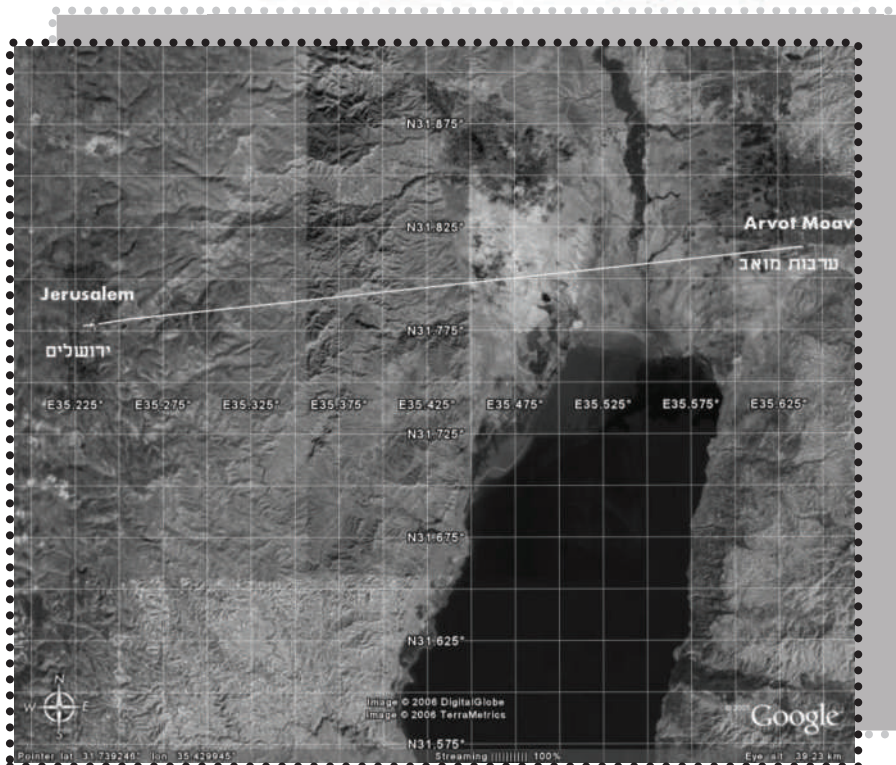
ויחננו בערבות מואב- מעבר לירדן ירחו". (במדבר כ"ב, א')

אני מקווה שכולם התאפסו על
המפות ויודעים איפה אנחנו ומה
המטרה?

אני לא רוצה שאף אחד ילך לנו
לאיבוד...

סמנו על המפה
את ערבות
מואב- המקום
האחרון שבו בני
ישראל חונים
לפני הכניסה
לארץ.

פרקים כ"ב-כ"ד: בלק ובלעם

לפניכם משפטים הנוגעים לסיפור על בלק ובלעם.

כתבו לצד כל אחד מהם: "נכון" או "לא נכון":

1. הפחד מישראל גרם לבלק מלך מואב לצאת כנגדם למלחמה. _____
2. בלק פנה אל בלעם בגלל שרצה שהוא יקלל את עם ישראל. _____
3. בלעם אהב את ישראל ולכן לא שמח לקללם. _____
4. כבר בפעם הראשונה שהגיעו שליחיו של בלק, בלעם הסכים ללכת איתם. _____
5. ה' מרשה לבלעם ללכת, בתנאי, שיאמר רק מה שה' ישים בפיו. _____
6. מרוב שמחה, על שהותר לו ללכת, חבש בלעם את אתונו בעצמו. _____
7. בלעם לא ראה את מלאך ה' שניצב בדרכו, ואילו האתון ראתה. _____
8. כשהאתון סטתה מהדרך בלעם התחיל לדבר איתה. _____
9. בלעם הכה את האתון שלוש רגלים (פעמים). _____
10. בנסיון ראשון של בלעם לקלל, הוא אומר לבלק לבנות 10 מזבחות. _____
11. בלעם ברך את עם ישראל שלוש פעמים. _____
12. בלק כעס כאשר בלעם ברך את עם ישראל במקום לקלל אותם. _____
13. בסופו של דבר בלעם הצליח לקלל את עם ישראל. _____

• בעמוד הבא מובאות שלוש הברכות שברך בלעם את עם ישראל. בברכות אלו מצויים ביטויים רבים בעברית, שמשמשים בהם גם בימינו.

חפשו שלושה ביטויים המופיעים בברכות של בלעם (ניתן להיעזר בהורים אחים גדולים או במילון) סמנו אותם בצבע בעמוד הבא וכתבו מה הפירוש להם בעברית כיום:

1. _____
2. _____
3. _____

בחרו ברכה אחת מבין השלוש ונסו ללמוד אותה בעל פה:

(1) וישא משלו ויאמר:

מן ארם ינחני
בלק מלך-מואב,
מהררי-קדם-
לכה ארה לי יעקב,
ולכה זעמה ישראל.
מה אקב- לא קבה אל?
ומה אזעם- לא זעם ה'?
כי-מראש צרים אראנו,
ומגבעות אשורנו:
הן עם לבדד ישכון,
ובגוים לא יתחשב.
מי מנה עפר יעקב,
ומספר את רבע ישראל;
תמות נפשי מות ישרים-
ותהי אחריתי כמהו.

(2) וישא משלו ויאמר:

קום בלק ושמע,
האזינה עדי בנו צפר.
לא איש אל- ויכזב,
ובן-אדם- ויתנחם;
ההוא אמר ולא יעשה,
ודבר ולא יקימנה.
הנה ברך- לקחתי;
וברך- ולא אשיבנה.
לא-הביט און בייעקב,
ולא-ראה עמל בישראל;
ה' אלהיו עמו,
ותרועת מלך בו.
אל מוציאם ממצרים-
כתועפת ראם לו.
כי לא-נחש בייעקב,
ולא-קסם בישראל;
קעת, יאמר ליעקב ולישראל,
מה-פעל אל.
הן עם כלביא קום,
וכארי תנשא;
לא ישכב עד-לאכל טרף,
ודם-תללים ישתה.

(3) וישא משלו ויאמר:

נאם בלעם בנו בער,
ונאם הגבר שתם העין.
נאם שמע אמרי-אל:
אשר מחזה שדי יחזה,
נפל וגלוי עינים.
מה-טבו אהלך יעקב;
משפנתך, ישראל.
כנחלים נטיו
כגנת עלי נהר;
כאחלים נטע ה',
כארוזים עלי-מים.
זל-מים מדלן,
וזרעו במים רבים;
זרם מאגג מלכו,
ותנשא מלכתו.
אל מוציאו ממצרים,
כתועפת ראם לו;
יאכל גוים צריו, ו
עצמתיקם יגרם.
וחציו ימחץ.
כרע שכב כארי וכלביא-
מי יקימנו?
מברכך ברוך,
וארריך ארור.

פרק כ"ה: קנאתו של פנחס

המעשה של פנחס הוא מעשה מעורר מחלוקת ומעלה שאלות רבות.

מצד אחד, פנחס לוקח את החוק לידיים- ומבלי שאלוהים, או אפילו משה, מצווה אותו הוא הולך והורג את זמרי בן סלוא.

אבל מצד שני, לאחר המעשה הזה אלוהים משבח אותו, ואומר: " פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, הִשִּׁיב אֶת-חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, בְּקָנְאוֹ אֶת-קְנָאתִי, בְּתוֹכְכֶם; וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, בְּקָנְאֹתַי".

ולאחר מכן אלוהים גם נותן לפנחס: "ברית שלום"- שמעלה את השאלה האם זה "פרס" על מעשיו, או "חינוך" שאלוהים רוצה להעניק לפנחס- שילך בדרך השלום.

לאורך ההיסטוריה היהודית הסיפור על פנחס וזמרי בן סלוא תמיד העלה פרשנויות שונות, לפעמים גם מרחיקות לכת, ובדרך כלל ההסבר לא היה חד משמעי: לא לחובת פנחס, ולא כנגדו.

בית משפט כיתתי:

בדומה ל"משפט" הכיתתי שערכנו לאחר תלונת בני ישראל. גם הפעם נערוך "משפט כיתתי".
התחלקו לזוגות או לשלוש ובחרו האם אתם רוצים לייצג את פנחס במשפט או לתבוע אותו.
האם אתם רוצים להיות: קטגוריה או סנגוריה.

חשבו יחד מה הטענות והנימוקים שביכולתכם להעמיד כהגנה או כתביעה ביחס לפנחס.

וכתבו את מחשבותיכם על גבי העמודים הבאים- תחת הכותרת הנכונה "קטגוריה" או "סנגוריה".

לאחר שכל הקבוצות יכתבו את דבריהם בצורה מסודרת, אנו נערוך בית משפט כיתתי לכל אחת מהדמויות. וכל קבוצה תציג את העמדות שלה. ולבסוף גם נצביע בכל אחד מהמקרים: האם אנו חושבים שאותה דמות זכאית במשפט, או שהיא נאשמת.

בית משפט גבוה לצדק

תיק מספר: _____

תאריך: _____

השופט: _____

הנאשם: פנחס בן אלעזר בן אהרון

סנגוריה

בית משפט גבוה לצדק

תיק מספר: _____

תאריך: _____

השופט: _____

קטגוריה

הנאשם: פנחס בן אלעזר בן אהרון

קראו בפרק פסוקים י'–ט"ו ונסחו במילים שלכם מה הייתה תגובתו של אלוהים לפנחס:

- האם אתם מסכימים עם עמדה זו של אלוהים?
- כתבו מכתב תגובה לאלוהים בעקבות תגובתו למעשיו של פנחס.

תאריך: _____

לכבוד: _____

הנדון: _____

בברכה,

חתימה: _____

פרק כ"ז, א'-י"א: בנות צלפחד

הסיפור של בנות צלפחד מסופר בתורה בשני חלקים.

קראו את הפסוקים של שני החלקים:

חלק א': פרק כ"ז, פסוקים א'-י"א.

חלק ב': פרק ל"ו, פסוקים א'-י"ב.

והתאימו בין פרקי המקרא שקראתם לתקצירים שלפניכם:

פרק:

לאחר החלוקה לנחלות (רק מבחינה תיאורטית) ניגשות בנות צלפחד אל משה ומבקשות לרשת את נחלת אביהן שמת במדבר. (הנחלות נתנו באופן עקרוני רק לגברים). משה אינו יודע מה הדין ולכן פונה לאלוהים. אלוהים מצדיק את בנות צלפחד וקובע שיש לתת להם את נחלת אביהם.

פרק:

ראשי שבט מנשה דואגים שהם יאבדו את הנחלה בעקבות נישואים של בנות צלפחד עם גברים משבטים אחרים. לכן נקבע שבכדי ששבט מנשה לא יאבד מנחלתו - בנות צלפחד יינשאו לגברים משבט מנשה בלבד, ולא משבטים אחרים.

שאלות לדיון ולמחשבה:

- מה לדעתכם הייתה תגובתם הראשונית של האנשים ששמעו את דרישתן של בנות צלפחד? האם לדעתכם הם הסכימו לקבל את בקשתן?
- מה, לדעתכם, המשמעות שהסיפור הזה יכול ללמד אותנו כיום?
- האם זכור לכם מקרה נוסף עליו למדנו שבו משה לא ידע את התשובה? פתחו את החוברת בעמוד שעסק בנושא זה.

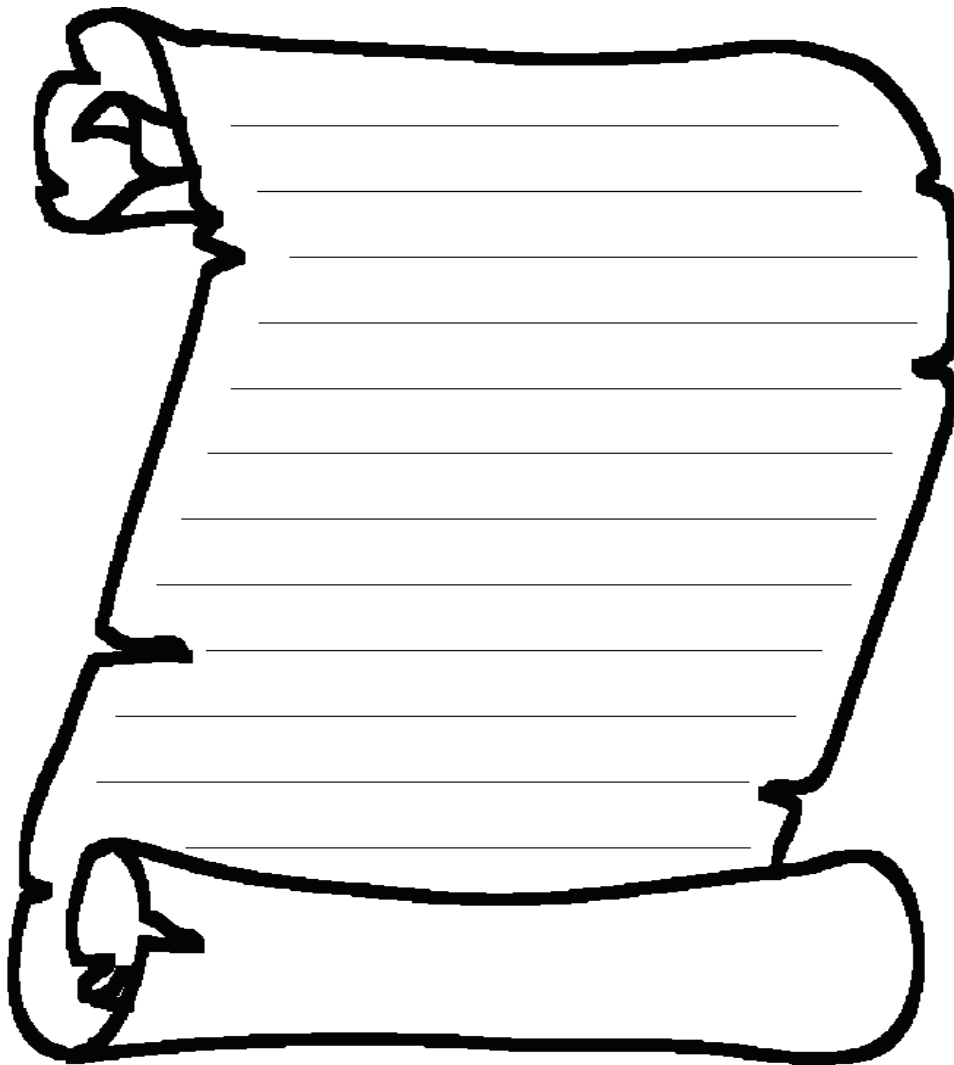
פרק כ"ז, י"ב- כ"ג: "איש אשר רוח אלוהים בו"

קראו בפרק כ"ז את פסוקים י"ב- י"ד.

- לו הייתם במקומו של משה, האם הייתם מקבלים את הגזירה שגזר אלוהים?
- מה לדעתכם ישיב משה לאלוהים?

נסו לדמיין את עצמכם באותם רגעים במקומו של משה רבנו

ונסחו תפילה, מכתב או זעקה לאלוהים, שיכול היה משה לשאת באותם רגעים:

קראו את פסוקים ט"ו- י"ז.

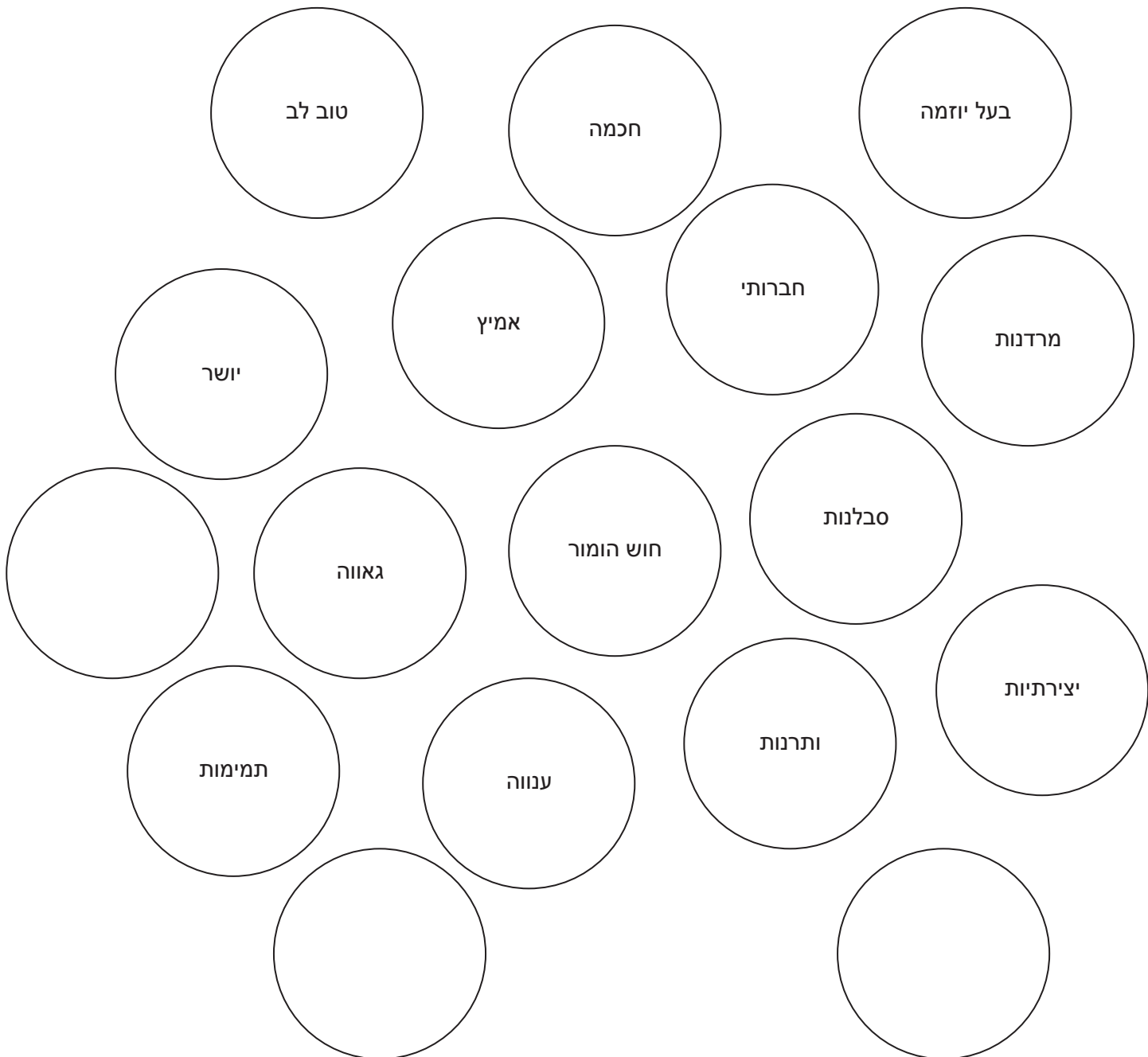
האם משה כועס על אלוהים?

- האם הוא מבקש דבר מה על עצמו?
- מה היא דאגתו המרכזית של משה על פי פסוקים אלו?

כפי שראינו משה מתנהג כמו מנהיג, והוא אינו מבקש דבר לעצמו, אלא דואג להעמיד ממשך ראוי אחריו.

- לפניכם רשימה של תכונות אופי. צבעו בכל אחת מהן עד כמה חשוב שהיא תהיה באופיו של המנהיג שיבוא בעקבות משה להנהיג את העם:

(צביעה מלאה- חשובה מאוד; צביעה חלקית- חשובה; העדר צביעה- לא חשובה)

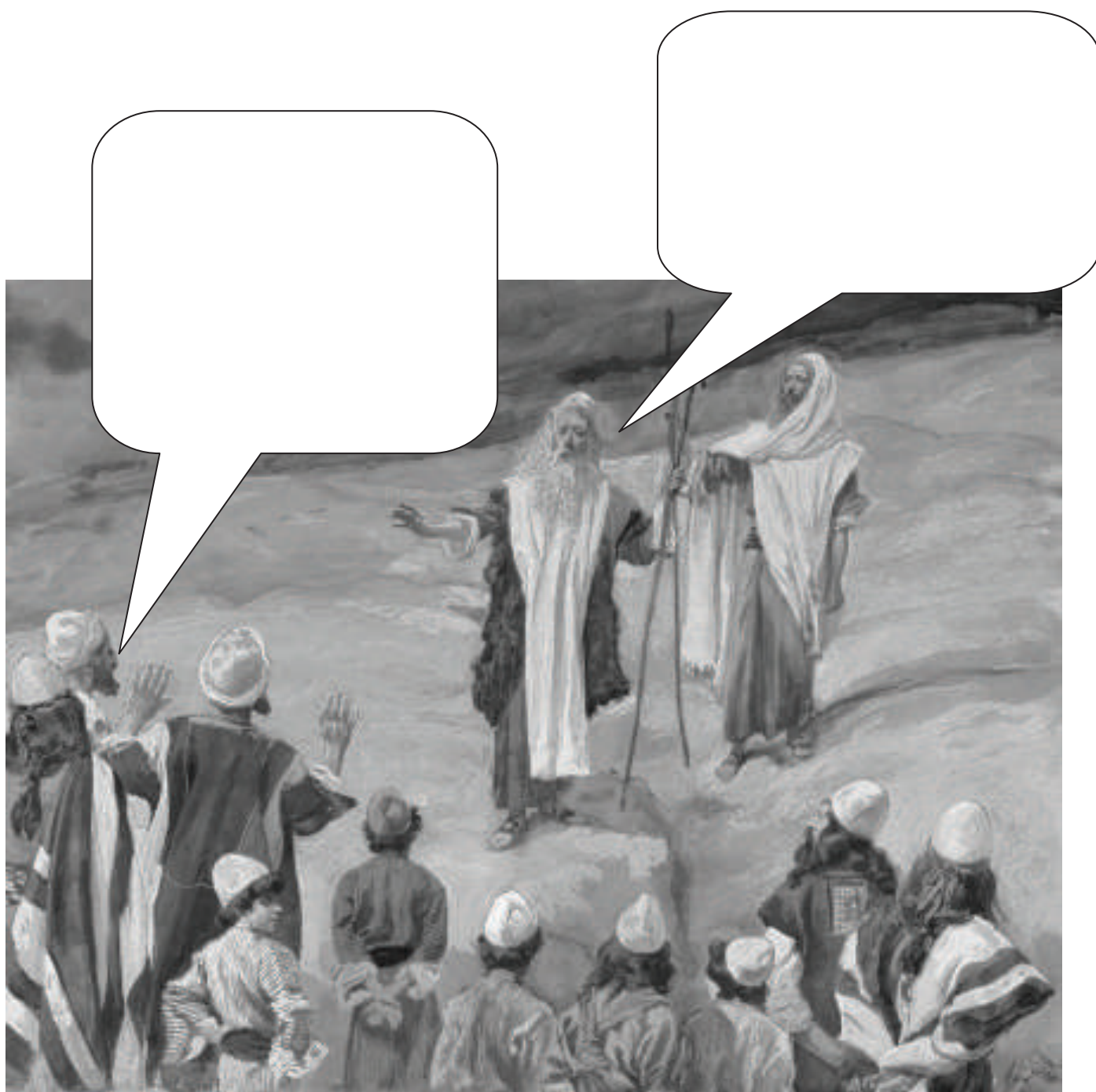
- הוסיפו תכונות נוספות שחשובות בעיניכם בעיגולים הריקים.

- איזו תכונה היא החשובה ביותר בעיניכם?

פרק ל"ב: "שתי גדות לירדן – זו שלנו זו גם כן..."

בפרק זה (ל"ב) באים שניים וחצי השבטים: ראובן, גד וחצי המנשה אל משה ומבקשים ממנו להשאר לשבת בעבר הירדן. בהתחלה משה איננו מסכים לקבל את בקשתם. אך לאחר ההבטחה שהם מבטיחים משה מקבל את בקשתם.

קראו בפרק ל"ב, פסוקים א'– והשלימו את הדו-שיח שהתנהל בין משה ובין שניים וחצי השבטים (מה היה ההבטחה של שניים וחצי השבטים ומה הייתה תגובתו של משה למשמע הבטחה זו):

פתחו את התנ"ך בספר יהושע, פרק ד', פסוקים י"א-י"ג, וכן בפרק י"ג, פסוקים ז'-ח':

- האם על פי פסוקים אלו ממשו שניים וחצי השבטים את הבטחתם?
- האם בעקבות כך הם זכו לקבל את מבוקשם?

בעקבות בקשתם של שניים וחצי השבטים וההתיישבות שלהם בעבר הירדן- נוסף חבל הארץ שממזרח לירדן לגבולה של ארץ ישראל.

בימי ראשית הציונות, זאב ז'בוטינסקי, מהמנהיגים החשובים באותה תקופה, כבר שיר העוסק בעבר הירדן המזרחי :

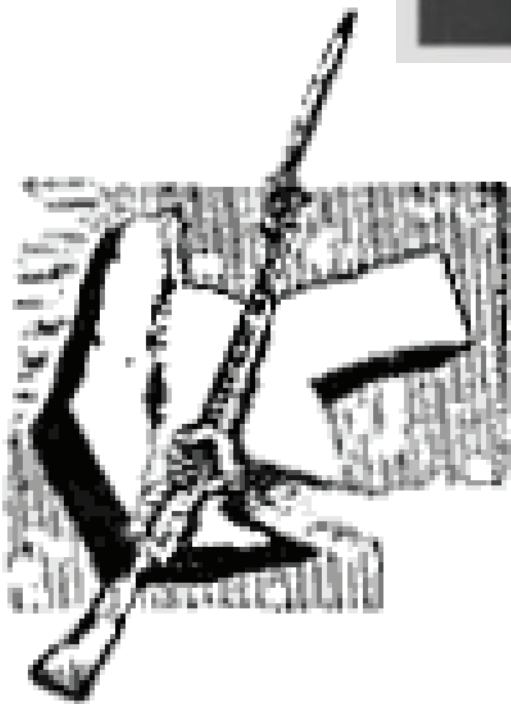
שמאל הירדן / זאב ז'בוטינסקי

כעמוד שבתווד בגשר
אף כחוט השידרה לאנוש
לארצי קו הציר והקשר
הירדן הירדן הקדוש
שתי גדות לירדן- זו שלנו, זו גם כן.

אם ארצי דללה וקטונה
היא שלי מראשה עד קיצה
משתרעת מים ישימונה
וירדן, הירדן באמצע
שתי גדות לירדן- זו שלנו, זו גם כן.

שם ירווה לו משפע ואושר
בן ערב, בן נצרת ובני
כי דגלי גדל טוהר ויושר
יטהר שתי גדות ירדני
שתי גדות לירדן- זו שלנו, זו גם כן.

שתי ידי לך הקדשתי מולדת
שתי ידי- למגל ולמגן
אך תשכח ימיני הבוגדת
אם אשכח את שמאל הירדן
שתי גדות לירדן- זו שלנו, זו גם כן.
(פאריס, תרפ"ט)

שאלות לדיון ולמחשבה:

- האם אתם מסכימים עם שירו של ז'בוטינסקי לפיו שתי הגדות של הירדן שייכות לעם ישראל?
- האם חזונו של ז'בוטינסקי התגשם?
- איזו מדינה קיימת כיום בשמאל הירדן?

פרק ל"ה, ט"ל-ל"ד: "נפלט, נמלט, מבקש עיר מקלט..."

ערי המקלט

על פי פסוקים ט"ל-ב- מה התפקיד של ערי המקלט? ועל מי הן מגינות?

מדוע יש צורך להקים שלוש ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי ושלוש ערי מקלט בעבר הירדן המערבי?

על פי פסוק כ"ח, עד מתי על הרוצח בשגגה לשבת בעיר המקלט?

מה דעתכם, האם ערי מקלט מהוות פתרון והגנה או עונש? הסבירו.

לפי פסוק כ"ד מי שופט וקובע האם הרוצח עשה זאת בשגגה או במזיד?

על פי פסוק ל"א- מה דינו של הרוצח במזיד? האם הוא יכול להיעזר בערי מקלט?

מתי מדבר האחרונים / חיים נחמן ביאליק

"משה מת יהושע מכניס"

קומו, תעי מדבר, צאו מתוך השממה;
עוד הדרך רב, עוד רבה המלקמה.

רב-לכם לנוע, לנוד בערבה –
ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה.

רק ארבעים שנה נתע בין ההרים –
ובחול טמנו ששים רבוא פגרים.

אל-נא יעצרונו פגרי הנחשלים,
שבעבדותם מתו – נפסח על-החללים!

ירקבו בקלונם סרוחים על-צרותם,
שבכתפם נשאו ממצרים אותם.

ימתק למו חלומם, חלום רב בצלים, שומים,
דודים מלאי בשר רבים ועצומים.

עוד היום או מחר יחלק רוח קדים
עם העיט גופת אחרון העבדים.

והשמש תשמח אלי-גיל לשלח
בראשונה אור על-פני דור כפיר כח.

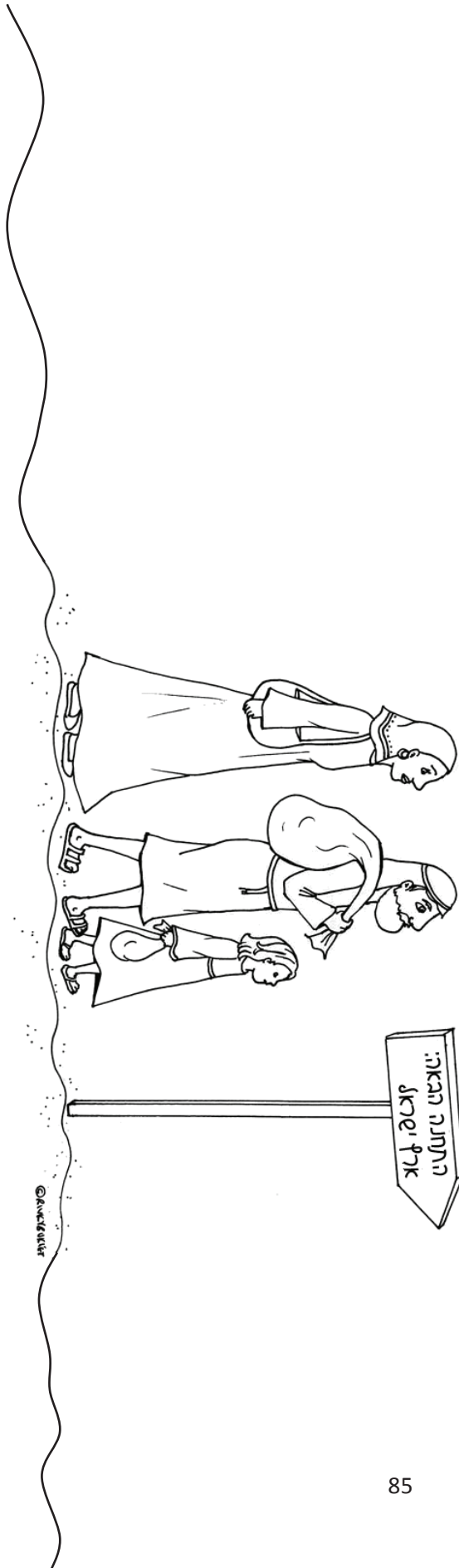
ובתרועה יצהיל גם-הדור ראשונה
פניו לקראת שמש וחדר גאונה.

קומו אפוא, נדים! עזבו את-השממה!
אך אל-יעל קולכם, דרכו עז בדממה!

פו-צעדכם נרגזו מדבר ונרדמיו –
איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמיו!

איש בלבבו ישמע קול אלה דבר:
לך! היום אל-ארץ חדשה אתה עבר!

לא! לא לחם קלקל, שלו ודגן שמים –

לחם עֶצֶב תֹאכַל, פְּרִי עֵמֶל יָדַיִם!

לא! לא אֶהְלֵ תִהְיוּ וְעֵלְיוֹת שְׁחָקִים –
בֵּית אַחַר תִּבְנֶה, אֶהְלֵ אַחַר תִּקְיָם!

כִּי מִלְבַד הַמְדַבֵּר תַּחַת הַשָּׁמַיִם,
עוֹד לֵאמֹר עוֹלָם גָּדוֹל רָחֵב יָדַיִם.

וּמִלְבַד יִלַּל הַשִּׁימוֹן, דְּמֵי הַצֵּינָה –
תִּרְגַּשׁ תַּחַת שְׁמֹשׁוֹ אֶרֶץ יִפְה־פִינָה.”

וְעַל-פִּסְגַּת נְבוֹ מוֹל הַשָּׁמֶשׁ הִבָּא,
נוֹרָא הוֹד כְּפָנָי מִלְאֵף הַקָּרֵב,
יַעֲמֹד יִהְיֶשֶׁע בֶּן-נֹון יִתֵּן קוֹל
עַל-רֹאשׁ צְבָאוֹ הָעֲצוּס וְרֵב.

קוֹלוֹ יֵצֵא כַחֵץ, מִלֵּא עֲצָמָה, עֲזוֹז,
דְּבָרוֹ יִבְעַר כַּלְפִּיד, כָּאֵשׁ;
גַּם-הַמְדַבֵּר הַנוֹרָא, הַמְדַבֵּר הַרִיק,
עוֹנָה אַחֲרָיו: ”יִשְׂרָאֵל! קוֹם רִשׁ!”

וּמִלְמַטָּה כְּכַפִּיר, עִם עֲלוֹמִים וְדָרוֹר,
מִחֲנֶה כְּבֹד כְּחוֹל שִׁפְתֵי הַיָּם,
הַקָּשֶׁב יִקְשִׁיב בְּדַמְמַת קֹדֶשׁ לַקּוֹל
הַמִּתְפַּוֶּצֵץ עַל-רֹאשֵׁי הָעַם.

וּכְבֹר תִּקְעוּ בַחֲצֹצְרוֹת לְמִסְעָה, וּכְבֹר
רַד מִפִּסְגַּת נְבוֹ גַם-הַשֵּׁר –
וּמִדוּעַ לֹא-יִסַּע יִשְׂרָאֵל! עַל-מָה
נֵצֵב דוֹמָם כְּפוֹף-רֹאשׁ מוֹל הַהָר?

אֶת-מָה יֵצֵר עֲזָב לוֹ בַּמְדַבֵּר הַזֶּה?
מַה-מְשׁוֹטְטוֹת עֵינָיו בְּגִיָּא?
לְמָה דוֹמָם תִּבְכִּינָה, תִּטְפֶּנָּה? אֶת-מִי
תִּבְקֶשֶׁנָּה עַל רֹאשׁ הַר-נְבוֹ?

הֵן מִבְקִשׁוֹת אֶת-מֹשֶׁה, אֶת-מֹשֶׁה הַמֵּת!
וּכְאִישׁ אֶחָד כֹּל פְּנוֹת הָעַם
כָּרְעוּ פְתָאֵם מוֹל רוּחַ אִישׁ הָאֱלֹהִים,
אֶל-מוֹל רַעַם הַנֶּאֱמָן, הָרָם.

תשרי, תרנ"ז.

עבודת חזרה על ספר במדבר

לפניכם רשימת הפרקים אותם למדנו לאורך השנה בספר במדבר.
עיינו בפרקים ותנו כותרת לכל אחד ממראי המקום שלפניכם. (היעזרו בתרמילון שבעמוד הבא).

_____	1. פרק ב'
_____	2. פרק ו'
_____	3. פרק ו', פסוקים כ"ב-כ"ז
_____	4. פרק י"א
_____	5. פרק י"ב
_____	6. פרק י"ג
_____	7. פרק ט"ו, פסוקים ל"ז-ל"ח
_____	8. פרק ט"ז
_____	9. פרק כ', פסוק א'
_____	10. פרק כ', פסוקים כ"ב-כ"ט
_____	11. פרק כ"א, פסוקים ד'-ט'
_____	12. פרק כ"א, פסוקים כ"א-ל"ה
_____	13. פרקים כ"ב-כ"ד
_____	14. פרק כ"ו
_____	15. פרק כ"ז, פסוקים א'-י"א
_____	16. פרק כ"ז, פסוקים י"ב-כ"ג

כותרות לפרקי ספר במדבר:

מות אהרון, בלק ובלעם, נחש הנחושת, העברת המנהיגות ליהושע, קורח ועדתו, ברכת כהנים, מלחמה בסיחון ובעוג, מפקד בני ישראל, סדר החנייה במדבר, בנות צלופחד, מצוות ציצית, נזיר, המרגלים, צרעת מרים, מי מריבה, קברות התאוה.

40 שנה במדבר

כסיכום ספר במדבר אנו רוצים להפיק יחד ספר כיתתי שמספר את האירועים שעברו על בני ישראל במדבר. בחרו באחד מהפרקים המובאים למעלה, או סיפור אחר שאתם זוכרים מספר שמות וספרו את המתרחש באותו אירוע בצורה יצירתית:

☆ מכתב שכתבה אחת מן הדמויות,

☆ יומן שכתב אחד מן האנשים,

☆ כתבה בעיתון המתארת את האירועים.

כמו כן ניתן להוסיף ציורים, שירים, תמונות ושאר יצירות אומנות בכדי ליצור ספר יפה ומאיר עיניים.

